

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.4621.27.2024

Druk nr 1004

Warszawa, 23 stycznia 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów dokument:

- Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2023 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z wyrazami szacunku

Donald Tusk

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

**INFORMACJA RADY MINISTRÓW
O REALIZACJI W ROKU 2023
USTAWY
Z DNIA 9 CZERWCA 2011 r.
O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE
PIECZY ZASTĘPCZEJ**

Warszawa, wrzesień 2024 r.

I. Wprowadzenie	3
II. Charakterystyka systemu wspierania rodziny	6
<i>1. Asystent rodziny</i>	<i>6</i>
<i>2. Placówki wsparcia dziennego</i>	<i>9</i>
<i>3. Rodziny wspierające</i>	<i>9</i>
III. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej	9
<i>1. Rodzinna piecza zastępcza</i>	<i>13</i>
a) struktura	13
b) wsparcie rodzin zastępczych – organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej	19
c) świadczenia dla rodzin zastępczych	20
d) rekrutacja i dobór kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	25
e) szkolenia rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka	26
<i>2. Instytucjonalna piecza zastępcza</i>	<i>26</i>
a) struktura	26
b) wydatki	31
IV. Sytuacja osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą	32
V. Adopcja	34
<i>1. Ośrodki adopcyjne</i>	<i>34</i>
<i>2. Przysposobienie krajowe</i>	<i>35</i>
<i>3. Przysposobienie międzynarodowe</i>	<i>38</i>
VI. Niepełnosprawność w pieczy zastępczej i adopcji	39
VII. Wydatki na realizację ustawy w 2023 r.	40
Aneks	45

I. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 189 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177, z późn. zm.) Rada Ministrów corocznie przedstawia Sejmowi i Senatowi informację o realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w roku poprzednim. Niniejsza Informacja o realizacji ww. ustawy stanowi dwunastą w kolejności analizę jej stosowania. Ustawa o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw z dnia 7 października 2022 r. (Dz. U. poz. 2140, z późn. zm.) zmieniła termin przedstawiania Sejmowi przedmiotowej Informacji. Od 2023 r. jest ona corocznie przedkładana Sejmowi i Senatowi do dnia 30 września.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwana dalej: „ustawą”, weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. Kształtuje ona sferę działań państwa wobec rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, które mogą skutkować umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 1 ustawy, określa ona:

- 1) zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- 2) zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- 3) zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 4) zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 5) zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Przyjęcie tego aktu prawnego było krokiem milowym w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej i rozpoczęło długofalowy proces zmian w pieczy zastępczej. Zauważono także wówczas konieczność wprowadzenia instrumentów motywujących gminy do pracy w lokalnym środowisku rodzinnym, konieczność profesjonalizacji rodzinnej pieczy zastępczej oraz zmian w obszarze instytucjonalnej pieczy zastępczej. Tym samym rozpoczął się proces przejścia systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej od funkcji typowo interwencyjnej do działań mających na celu aktywne wsparcie rodziny.

Mając na uwadze dobro i bezpieczeństwo dziecka, a co za tym idzie zapewnienie naturalnego środowiska rozwoju, istotne od wielu lat pozostaje zapewnienie wsparcia rodzinom biologicznym przeżywającym trudności. W sytuacjach, gdy działania te nie przynoszą pożądanych rezultatów priorytetem jest wspieranie i propagowanie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej jako najwłaściwszej i najbardziej zbliżonej do naturalnego środowiska rodzinnego formy opieki nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej zawsze powinno być ostatecznością, stosowaną dopiero po wyczerpaniu wszystkich możliwości pomocy takiej rodzinie, a przy umieszczaniu bezwzględnie konieczne jest uwzględnianie prymatu pieczy rodzinnej nad instytucjonalną, w tym również co istotne w stosunku do dzieci chorych i dzieci z niepełnosprawnościami.

W okresie objętym Informacją, w dniu 1 lutego 2023 r. weszła życie ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2140). Ustawa ta szczególnie duży nacisk położyła na przyspieszenie tempa deinstytucjonalizacji oraz usprawnienia funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej.

Wśród najistotniejszych wprowadzonych przez tę nowelizację zmian należy wskazać:

1. Zwiększenie minimalnej wysokości wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz rodzin pomocowych, wskazanych w przepisach ustawy oraz wprowadzenie zmiany w zakresie sposobu ich waloryzacji. Po zmianach wynagrodzenie przysługujące rodzinie zastępczej zawodowej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka, nie może być niższe niż kwota 4 100 zł miesięcznie. W przypadku zaś gdy rodzina zastępcza zawodowa pełni funkcję pogotowia rodzinnego otrzymuje miesięcznie wynagrodzenie nie niższe niż 124% kwoty wskazanej powyżej, tj. nie niższe niż 5 084 zł. Wynagrodzenia te są waloryzowane mechanizmem związanym ze wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż powyższe kwoty są jedynie kwotami minimalnymi. To od decyzji starostów zależy ich realny poziom. Ustawa wprost wskazuje, iż określona w umowie wysokość wynagrodzenia powinna uwzględniać w szczególności kwalifikacje, szkolenia i oceny rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.
2. Wprowadzenie elementów derejonizacji rodzinnej pieczy zastępczej poprzez zmiany w zakresie właściwości organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego dla wstępnej kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego zawierającego potwierdzenie ukończenia szkolenia oraz spełniania niezbędnych warunków. Dotychczas kandydaci do rodzinnej pieczy zastępczej związani byli z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej i starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rodziny. Po zmianach została ułatwiona możliwość nawiązania współpracy także z innymi powiatami.
3. Wprowadzenie zmian w zasadach przekształceń rodzin zastępczych niezawodowych w zawodowe i podpisywania umów z nowymi rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka.
4. Wprowadzenie podstaw prawnych do wdrożenia przy użyciu systemu teleinformatycznego rejestru obejmującego:
 - wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej;
 - wykaz osób posiadających negatywną oraz pozytywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
 - wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
 - wykaz rodzin zastępczych;
 - wykaz rodzinnych domów dziecka;
 - wykaz instytucjonalnych form pieczy zastępczej;
 - wykaz osób usamodzielnianych.

Prowadzenie rejestru ułatwi poszukiwanie dla dzieci wolnych miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej, ułatwi tzw. łączenia rodzeństw i usprawni komunikację między jednostkami zaangażowanymi w umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej. W roku 2023 trwały intensywne prace nad jego bezpiecznym wdrożeniem.
5. Wprowadzenie zasady, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodziny zastępcze czy też rodzinne domy dziecka, nie może co do zasady odmówić umieszczenia tam przez sąd dziecka (odmówić można w sytuacji, gdy liczba dzieci spoza tego powiatu umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej przekracza 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat). Rozwiązanie to ma przeciwdziałać umieszczaniu małoletnich w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej w sytuacji, kiedy np. w powiecie

ościennym są miejsca w rodzinach zastępczych. Przepisy te mają zatem służyć właściwemu zagospodarowaniu wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.

6. Wprowadzenie zasadniczego zakazu tworzenia nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, przy pozostawieniu możliwości przekształceń placówek w ramach niezwiększania liczby miejsc w instytucjonalnych formach w danym powiecie lub odpowiednio województwie.
7. Wprowadzenie istotnych zmian w zakresie prawa do urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz rodzicielskiego przysługujących pracownikowi, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka.
Uprawnienia te, co do zasady wydłużono do ukończenia przez dziecko 14. roku życia (w dotychczasowym stanie prawnym przysługiwały one zasadniczo do ukończenia przez dziecko 7 lub w wyjątkowych sytuacjach do 10 roku życia).
8. Wprowadzenie możliwości jednokrotnego powrotu do dotychczasowej formy pieczy zastępczej pełnoletnich osób, które opuściły już te formy pieczy i rozpoczęły proces usamodzielniania. Zdarza się, że młodzi ludzie zbyt pochopnie podejmują decyzję o próbie samodzielnego życia, a potem chcą wrócić do dotychczasowej formy pieczy zastępczej. Przed wprowadzeniem zmian nie miały takiej możliwości. Obecnie w szczególnych sytuacjach życiowych, pełnoletni wychowanek ma możliwość jednokrotnego powrotu do dotychczasowej formy pieczy zastępczej (za zgodą odpowiednio starosty lub marszałka i osoby prowadzącej daną formę pieczy).
9. Zrezygnowano z kryterium dochodowego obowiązującego przy przyznawaniu pomocy na usamodzielnienie oraz pomocy na zagospodarowanie osobom usamodzielnianym (czyli osobom opuszczającym pieczę zastępczą po osiągnięciu pełnoletności).
Przed wprowadzeniem zmian ww. formy pomocy przyznawane były co do zasady osobom usamodzielnianym, których dochód miesięczny nie przekraczał kwoty 1200 zł. W praktyce oznaczało to, że często nie mogli z nich skorzystać młodzi ludzie, którzy wkraczali w dorosłość i już pracowali. Zniesienie ww. kryterium dochodowego umożliwia zatem uzyskanie pomocy przez szerszą grupę usamodzielnianych.
10. Rozszerzono katalog osób, które mogą pozostać w dotychczasowej formie pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletności. W przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności zniesiono bowiem obowiązujący dotychczas wymóg uczenia się.

W 2023 r. na podstawie Programu „*Kampania społeczna promująca rodzicielstwo zastępcze*” ogłoszony został I otwarty konkurs ofert „*Realizacja kampanii społecznej promującej rodzicielstwo zastępcze. Edycja 2023*”. Dzięki temu działaniu zrealizowana została ogólnopolska kampania społeczna, której celem była m.in. zmiana postaw społecznych wobec rodzicielstwa zastępczego oraz dostarczenie wiedzy i zachęcenie Polaków do zaangażowania się w tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej. Kampania była realizowana przez organizację pozarządową, a jej budżet wyniósł 2 475 000 zł.

Rok 2023 był w dalszym ciągu dla pieczy zastępczej ogromnym wyzwaniem z powodu rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Jeszcze w 2022 r. w celu kompleksowego zabezpieczenia sytuacji obywateli Ukrainy przebywających w związku z aktualną sytuacją geopolityczną na terytorium RP, uchwalono ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Jej przedmiotem jest także odpowiednie zabezpieczenie sytuacji dzieci, w tym dzieci z pieczy zastępczej, ewakuowanych z terenu Ukrainy. Ustawa ta pociągnęła do życia „instytucję” opiekuna tymczasowego. Jest to rozwiązanie prawne

dedykowane interwencyjne w ówczesnej, nadzwyczajnej sytuacji, nieznane dotąd polskiemu porządkowi prawnemu. Zgodnie z ww. ustawą opiekun tymczasowy jest ustanawiany przez sąd opiekuńczy. Do jego zadań należy reprezentacja oraz sprawowanie pieczy nad osobą i majątkiem małoletniego obywatela Ukrainy. Powinien on jednak uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. W sytuacji braku możliwości ustanowienia opiekuna tymczasowego małoletni bez opieki są umieszczani w pieczy zastępczej, a ich pobyt jest finansowany z budżetu państwa. Dodatkowo w ustawie przewidziano prowadzenie przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ewidencji dzieci, które przybyły z terytorium Ukrainy bez opieki bądź przed przybyciem były umieszczone w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy. Ewidencji małoletnich, służy specjalnie do tego stworzony i prowadzony przez resort rodziny system teleinformatyczny.

W okresie od 4 marca 2022 r. do 31 grudnia 2023 z terytorium Ukrainy (poprzez odcinek granicy PL-UA) zostało ewakuowanych, z udziałem MRPiPS, łącznie 3 092 dzieci z pieczy zastępczej (wraz z opiekunami) oraz małoletnich bez opieki, w tym 263 osoby z niepełnosprawnościami. Dzieci tych jednak co do zasady nie umieszczano w polskim systemie pieczy zastępczej. W polskim systemie pieczy zastępczej, według stanu na dzień 31.12.2023 r., znalazło się natomiast 410 dzieci ukraińskich (przybyłych do Polski w wyniku działań wojennych).

Istotnym wydarzeniem w zakresie ochrony dzieci było uchwalenie 28 lipca 2023 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, czyli tzw. ustawy Kamilka, która nałożyła m.in. obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich we wszystkich podmiotach, które pracują z dziećmi.

II. Charakterystyka systemu wspierania rodziny

Podstawowym narzędziem działania systemu wspierania rodziny jest praca z rodziną. Jest ona ważna od momentu przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności oraz niezbędna wówczas, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys zagrażający dobru dziecka. Rodzina, w wyniku podjętej z nią pracy, powinna osiągnąć zdolność prawidłowego funkcjonowania na tyle, aby bezpieczeństwo dzieci nie było zagrożone.

Praca z rodziną prowadzona jest głównie w formie usług asystenta rodziny, natomiast pomoc w opiece i wychowaniu prowadzona jest w formie:

- 1) placówek wsparcia dziennego;
- 2) rodzin wspierających.

1. Asystent rodziny

Zawód asystenta rodziny jest znaczącym elementem systemu wspierania rodziny w środowisku. Może on zostać przydzielony rodzinie przeżywającej problemy opiekuńczo-wychowawcze na wniosek pracownika socjalnego lub na mocy decyzji sądu rodzinnego. W 2023 r. zatrudnionych było ogółem 3 748 asystentów rodziny, tj. o 1% więcej niż w 2022 r. (3 699 asystentów), z tego 3 222 (tj. 86%) asystentów było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy oraz 526 (tj. 14%) asystentów zatrudnionych było na podstawie umów o świadczenie usług. Oznacza to zasadnicze utrzymanie liczby asystentów zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę na podobnym poziomie co w 2022 r., i świadczy o tym, że samorząd gminy utrzymuje tak bardzo postulowaną przez samych asystentów rodziny formę ich zatrudnienia. Z przedstawionego poniżej zestawienia liczby asystentów rodziny w podziale na województwa wynika, iż w roku 2023 zwiększyła się

procentowo do 96 % liczba gmin, w których zatrudniano asystenta rodziny (w roku 2022 było to 90% gmin).

W 2023 r. w ramach realizacji *Programu asystent rodziny na rok 2023* na dofinansowanie dodatku do wynagrodzenia dla asystentów rodziny, resort rodziny uruchomił środki z Funduszu Pracy na łączną kwotę do 30 mln zł.

Tab. 1. Asystenci rodziny wg województw w latach 2018–2023

Województwo	Liczba asystentów rodziny w województwie							Liczba gmin w województwie	Procent gmin w województwie, w których zatrudniono asystenta rodziny					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	dynamika rok 2023 = 100		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dolnośląskie	288	301	294	295	279	280	100	169	96	98	95	95	95	85
Kujawsko-pomorskie	246	241	237	236	232	230	99	144	95	94	94	93	90	86
Lubelskie	252	248	235	236	228	225	98	213	91	90	87	87	85	99
Lubuskie	131	128	125	127	123	127	103	82	100	99	96	99	100	100
Łódzkie	238	249	241	237	225	232	103	177	88	86	85	84	84	100
Małopolskie	309	301	284	283	280	283	101	182	96	95	95	95	94	99
Mazowieckie	459	462	467	459	451	466	103	314	89	90	93	91	89	100
Opolskie	97	95	89	94	91	91	100	71	97	96	94	97	96	91
Podkarpackie	210	212	202	203	197	205	104	160	94	96	92	94	93	91
Podlaskie	124	136	126	110	112	116	103	118	66	71	67	62	63	99
Pomorskie	242	241	233	227	225	239	106	123	98	98	97	94	92	97
Śląskie	418	423	420	407	411	399	97	167	96	95	95	96	95	98
Świętokrzyskie	138	140	131	135	127	126	99	102	92	94	93	92	91	100
Warmińsko-mazurskie	171	175	170	180	169	173	102	116	95	97	96	97	96	100
Wielkopolskie	388	373	375	363	354	352	99	226	96	96	96	94	96	100
Zachodniopomorskie	209	209	195	194	195	204	104	113	97	97	98	96	95	90
POLSKA	3 920	3 934	3 824	3 786	3 699	3 748	101	2 477	93	93	92	91	90	96

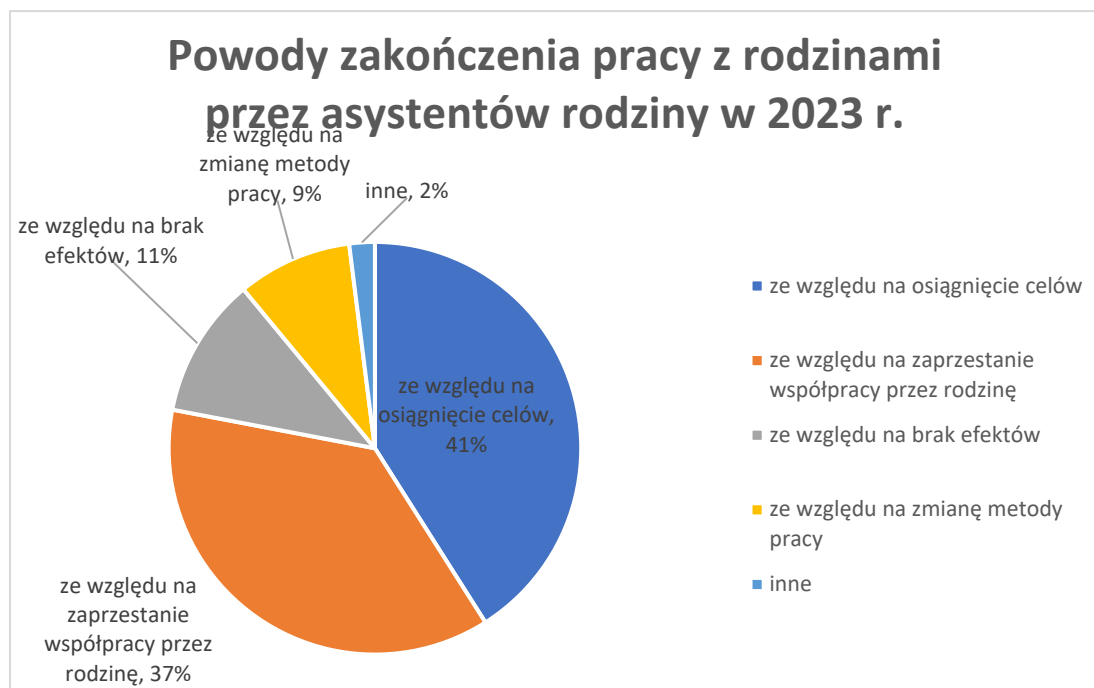
Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2018–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Należy zauważyć, że począwszy od 2017 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923), zwanej dalej „ustawą „Za życiem””, asystentom rodziny przypisana jest rola koordynatora w zakresie usług wsparcia oferowanego kobietom w ciąży oraz ich rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz rodzin dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Działania podejmowane przez asystenta polegają przede wszystkim na opracowaniu wspólnie z osobami zainteresowanymi katalogu możliwych do uzyskania form wsparcia oraz występowaniu w ich imieniu, w celu skorzystania przez nie z należytej im pomocy. Zgodnie z danymi uzyskanymi ze sprawozdań wojewódzkich

z realizacji *Programu asystent rodziny na rok 2023* liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach *Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”* w 2023 r. wyniosła 868, w tym liczba rodzin z kobietą, która jest w zagrożonej ciąży – 133.

Ogółem w 2023 r. w ramach realizacji ustawy z usług asystentów rodziny skorzystało 39 190 rodzin (w 2022 r. 42 527 rodzin), w tym 11 098 rodzin (tj. 28%) zobowiązanych zostało do współpracy z asystentem rodziny przez sąd. W stosunku do 2022 r. oznacza to wzrost o 11% liczby rodzin, do których sąd skierował asystenta rodziny (w 2022 r. było to 10 034 rodzin, co stanowiło 23,6% ogółu rodzin, z którymi pracował asystent). Na wzrost ten wpływ ma m.in. wprowadzenie ustawą z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. poz. 406), gwarancji pozwalającej zapobiec umieszczeniu dziecka w pieczy jedynie z powodu ubóstwa rodziców. Użycie tego środka jest możliwe po wyczerpaniu wszystkich narzędzi wsparcia rodziny określonych w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809) oraz w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, czyli także po wykorzystaniu pracy prowadzonej przez asystenta rodziny z rodziną. Z danych tych wynika także, że charakter problemów wychowawczych, z którymi zmagają się rodziny jest coraz bardziej złożony i coraz częściej to sąd właśnie korzysta z tego narzędzia.

Spośród 39 190 rodzin, z którymi asystenci rodziny prowadzili pracę w 2023 r., dla 14 153 rodzin (co stanowi 21% ogółu) współpraca ta zakończyła się w 2023 r., w tym w 5 812 przypadkach nastąpiło to w związku z osiągnięciem założonych celów (41% rodzin). Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w 2023 r. wyniósł 30 miesięcy, co oznacza wzrost w stosunku do 2022 r., kiedy czas ten wynosił przeciętnie 25 miesięcy.

Według stanu na ostatni dzień 2023 r. przeciętnie jeden asystent rodziny miał pod opieką 12 rodzin (w 2022 – 9 rodzin).

2. Placówki wsparcia dziennego

Rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do swoich dzieci, niejednokrotnie potrzebują pomocy w zakresie organizowania dzieciom czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, radzenia sobie z zaburzeniami zachowania itp. Ważną rolę w sferze pomocy w opiece i wychowaniu dzieci pełnią placówki wsparcia dziennego. Dostęp do tego narzędzia wsparcia rodziny powinien być na tyle szeroki, aby miejsce w nim znalazły nie tylko dzieci kierowane przez ośrodki pomocy społecznej, ale także dzieci, które przyprowadzają rodzice lub opiekunowie.

W 2023 r. na obszarze Polski działało 1 976 placówek wsparcia dziennego, co oznacza zmniejszenie o 68 liczby placówek w stosunku do 2022 r. (2 044), w tym 1 087 placówek prowadzone były przez inny podmiot niż samorząd gminy. W 2023 r. do gminnych placówek wsparcia dziennego uczęszczało 35 139 dzieci (w 2022 r. 37 010 dzieci). W 2023 r. na prowadzenie placówek wsparcia dziennego samorządy gminne wydały ogółem 375 367 tys. zł, w tym na placówki wsparcia dziennego prowadzone przez inne podmioty niż gmina – 152 114 tys. zł.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: opiekuńczej, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawców – pedagogów. W 2023 r. placówki typu opiekuńczego stanowiły 65% ogółu placówek wsparcia dziennego. Placówki specjalistyczne i pracy podwórkowej stanowiły odpowiednio 20% i 15% ogółu placówek.

Placówki wsparcia dziennego może także prowadzić samorząd powiatu. W 2023 r. działało 71 placówek wsparcia dziennego o charakterze ponadgminnym, w tym 35 placówek prowadzonych było przez podmiot inny niż samorząd powiatowy. Wydatki poniesione przez powiaty w 2023 r. na funkcjonowanie ponadgminnych placówek wsparcia dziennego wyniosły 13 984 tys. zł, w tym na placówki prowadzone przez inny podmiot niż powiat wydano 4 576 tys. zł.

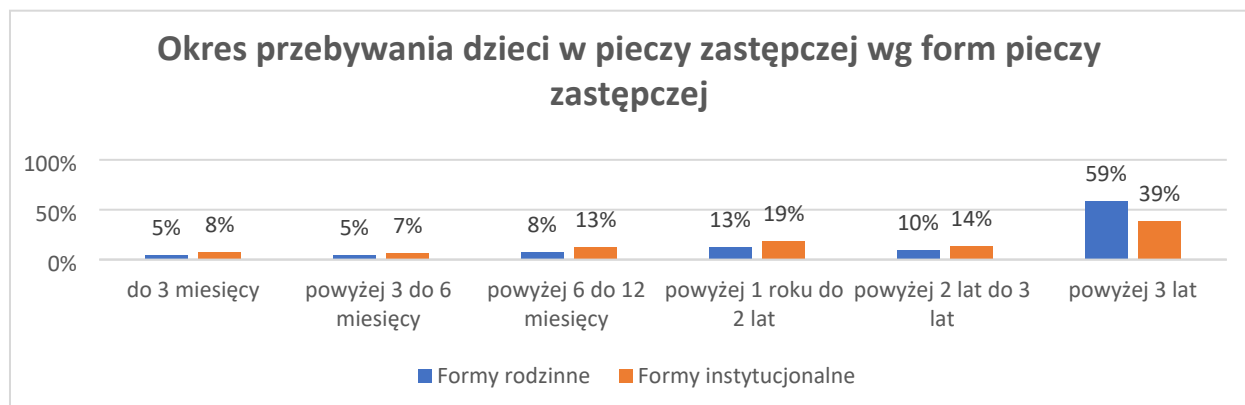
3. Rodziny wspierające

Rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może, przy współpracy asystenta rodziny, zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca jest to rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi. Rodzina wspierająca pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W 2023 r. funkcjonowały 54 rodziny wspierające, z tego 13 rodzin wspierających prowadziło pracę nie dłużej niż 3 miesiące, 34 – nie dłużej niż 12 miesięcy. W 7 przypadkach wskazano, że rodziny wspierające prowadziły pracę dłużej niż rok. W 2023 r. z pomocy rodzin wspierających korzystało 57 rodzin. Tym samym w roku 2023 spadła liczba rodzin wspierających w stosunku do roku 2022. Najwięcej rodzin wspierających działało w województwach pomorskim, mazowieckim i lubelskim.

III. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej

Oprócz działań o charakterze profilaktycznym, mających na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, w obszarze wsparcia rodziny prowadzone są działania na rzecz doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej nad

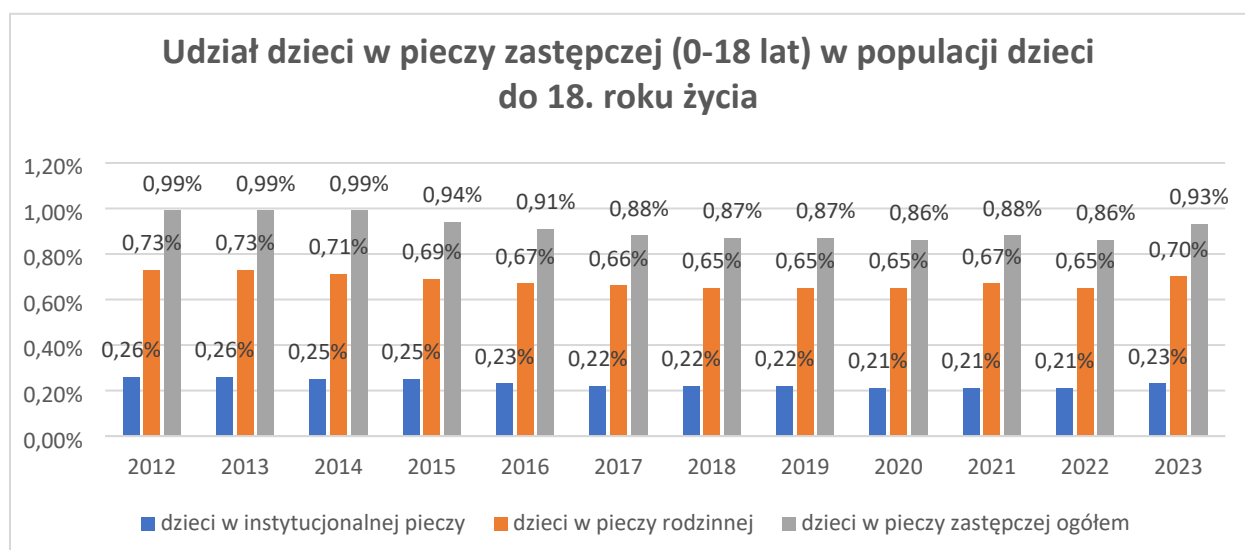
dzieckiem. Piecza zastępcza powinna mieć charakter jedynie okresowy i wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną. Jednak należy podkreślić, że zdarzają się sytuacje, w których dobro dziecka wymaga utrzymywania tej formy opieki aż do pełnoletności, wówczas w istocie dochodzi do opieki długoterminowej. Z roku na rok utrzymuje się w obu formach pieczy zastępczej ponad 3-letni okres przebywania w nich dzieci. Świadczy to o potrzebie wzmacniania systemu wspierania rodziny i reintegracji po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej.

Na podstawie postanowienia sądu dziecko może zostać umieszczone w jednej z dwóch form pieczy zastępczej:

- 1) rodzinnej;
- 2) instytucjonalnej.

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2023 r. wyniosła ogółem 75 903, wobec 73 400 w 2022 r. (wzrost o ponad 3 %). Jest to najwyższy obserwowany w ostatnich latach przyrost liczby dzieci w pieczy zastępczej ogółem. Struktura według form umieszczenia dzieci w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej, zobrazowana na poniższym wykresie, potwierdza utrzymanie pożądanej przewagi formy rodzinnej nad instytucjonalną. W 2023 r. wskaźnik deinstytucjonalizacji wyniósł 77 %.

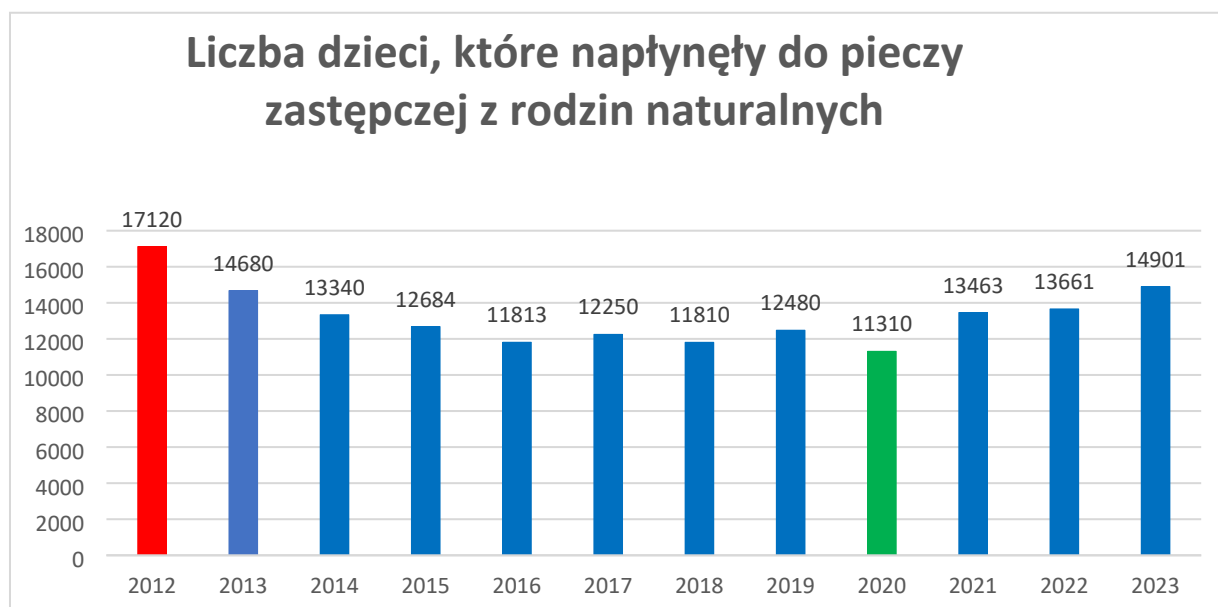

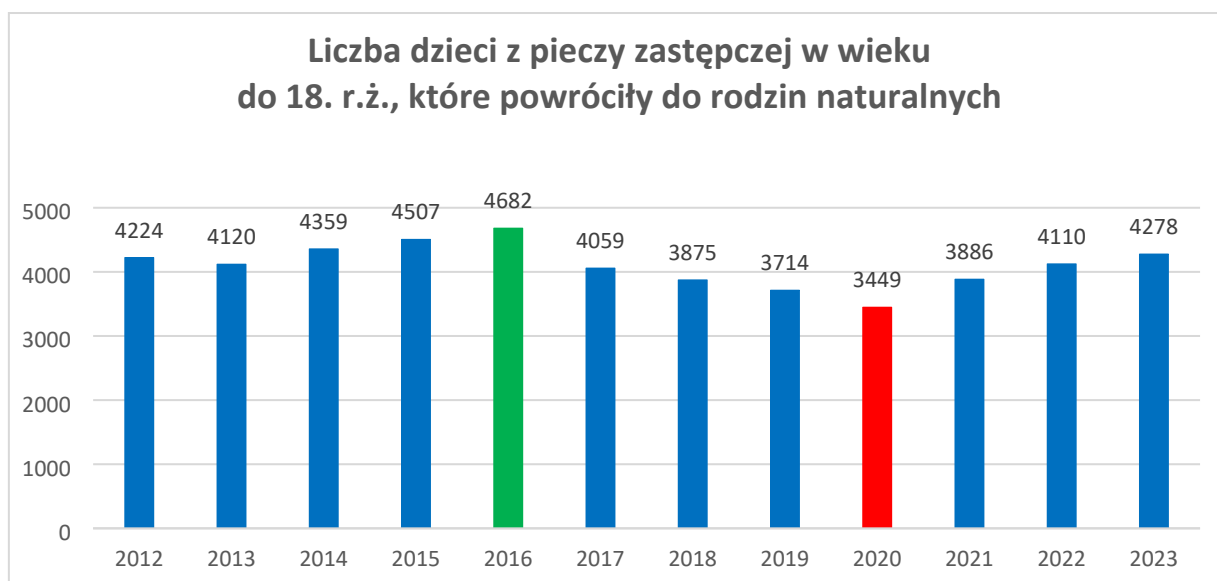
Odsetek małoletnich (0–18 lat), umieszczonych w pieczy zastępczej w stosunku do populacji ogólnej populacji małoletnich w przedziale do 18. roku życia wzrósł w 2023 r. o 0,07 pkt procentowego i osiągnął poziom 0,93%.

Tab. 2. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika 2022=100
Ogółem:	76 503	74 757	73 129	72 339	72 450	72 063	72 941	73 400	75 903	103,14
Rodzinna piecza zastępcza	56 986	56 544	55 721	55 288	55 458	55 772	56 656	56 604	58 472	103,3
% udział dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej (wskaźnik deinstytucjonalizacji)	74%	76%	76%	76%	77%	77%	78%	77%	77%	77%
Instytucjonalna piecza zastępcza	19 517	18 213	17 408	17 051	16 992	16 291	16 285	16 796	17 431	103,77
% udział dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	26%	24%	24%	24%	23%	23%	22%	23%	23%	23%

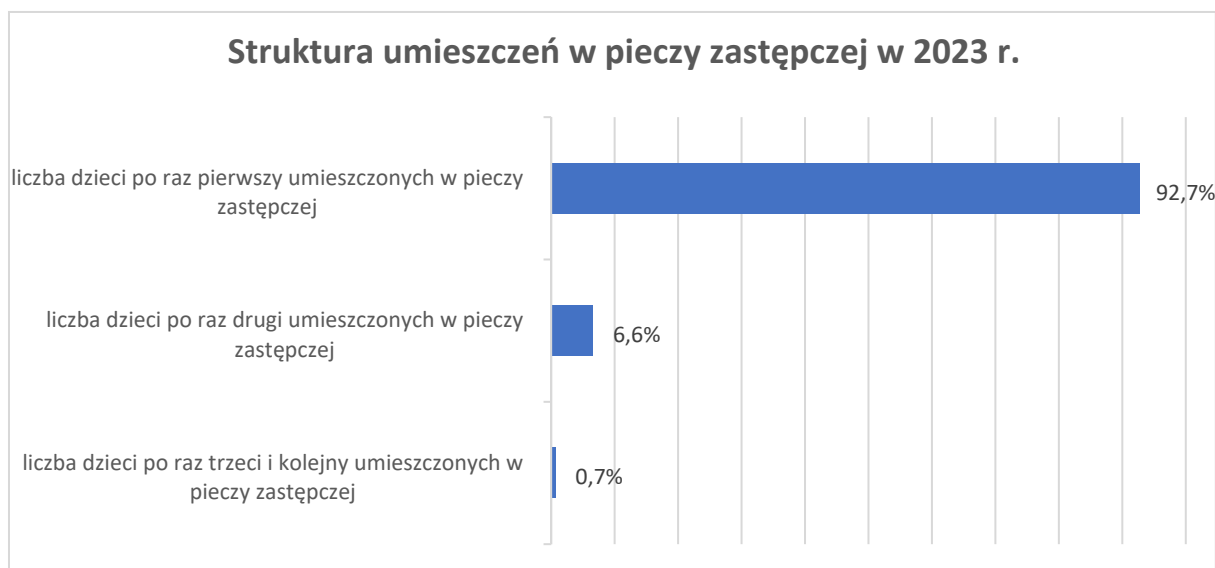
W 2023 r. z rodzin naturalnych do rodzinnych form pieczy zastępczej skierowanych zostało 9 929 dzieci (wobec 9 016 dzieci w 2022 r.), natomiast do form instytucjonalnych 4 972 dzieci (wobec 4 645 dzieci w 2022 r.). Łącznie zatem do obu form pieczy z rodzin biologicznych zostało w roku 2023 skierowanych 14 901 dzieci, co oznacza znaczny przyrost w porównaniu z rokiem 2022 (13 661 dzieci). Ilustruje to poniższy wykres.

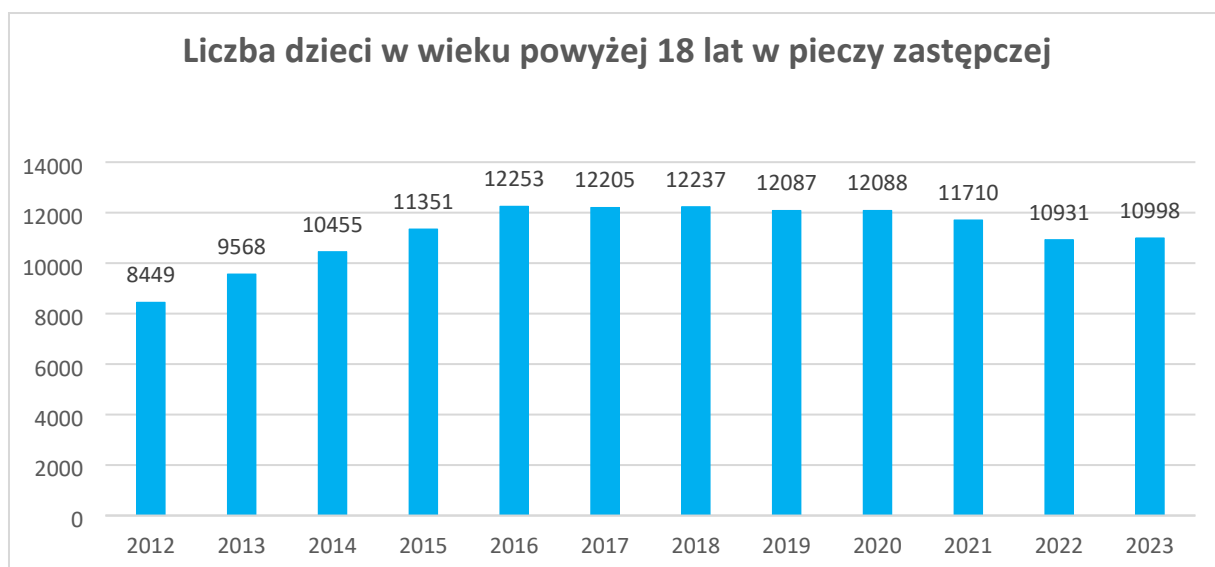

W przypadku liczby dzieci, które powróciły z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych, można zaobserwować niewielki wzrost (o 168 dzieci) w stosunku do 2022 r.

Strukturę umieszczeń w pieczy zastępczej w 2023 r. obrazuje poniższy wykres. Warto podkreślić, że 92,7 % ogółu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej stanowią dzieci, które zostały umieszczone w pieczy zastępczej po raz pierwszy.

Należy zauważyć, że w zestawieniach statystycznych dotyczących liczby podopiecznych w rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej ogółem uwzględniane są także osoby, które ukończyły już 18. rok życia i nadal przebywają w pieczy zastępczej. Na koniec 2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 10 998 osób, które ukończyły 18. rok życia i kontynuowały naukę. Mając powyższe na uwadze, wart odnotowania jest fakt, że 31 grudnia 2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 64 905 dzieci poniżej 18. roku życia. Oznacza to, że 14,5 % ogółu osób objętych pieczą zastępczą stanowią osoby, które ukończyły 18. rok życia (w roku 2022 – 14,9%). Ilustruje to poniższy wykres.

Szczegółowe dane na temat podmiotów pieczy zastępczej i liczby umieszczonych w nich dzieci w ujęciu wieloletnim prezentuje Aneks do niniejszej Informacji.

1. Rodzinna piecza zastępcza

a) struktura

System rodzinnej pieczy zastępczej obrazuje poniższy schemat:

W 2023 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało ogółem 58 472 dzieci umieszczonych w 36 998 podmiotach rodzinnej pieczy zastępczej. Oznacza to wzrost liczby podmiotów w porównaniu do 2022 r. (36 510 podmiotów) o 1,3%.

Liczba rodzin zastępczych w 2023 r. wyniosła 36 154. Zatem zaobserwować można wzrost liczby rodzin (wzrost o 431 rodzin) w stosunku do 2022 r. Jedyne spadki w 2023 r. w stosunku do roku poprzedniego (tj. o 0,4%) dotyczyły liczby rodzin zastępczych zawodowych.

Rodziny zastępcze stanowiły 98% ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, a pozostałe 2%, w liczbie 844, to rodzinne domy dziecka, których liczba w stosunku do 2022 r. wzrosła o 7,2%. O ponad 2% wzrosła także liczba rodzin zastępczych niezawodowych.

Tab. 3. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika
										2022 = 100
Ogółem	38 847	38 459	37 877	37 252	36 832	36 838	36 865	36 510	36 998	101,34
rodziny zastępcze spokrewnione	24 785	24 459	23 995	23 544	23 221	23 290	23 205	22 887	23 076	100,83
rodziny zastępcze niezawodowe	11 549	11 395	11 228	10 969	10 776	10 689	10 784	10 738	10 988	102,33
rodziny zastępcze zawodowe	2 025	2 071	2 086	2 126	2 167	2 157	2 142	2 098	2 090	99,62
rodzinne domy dziecka	488	534	568	613	668	702	734	787	844	107,2

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Tab. 4. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej wg województw

Województwo	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodzinne domy dziecka	Ogółem
Dolnośląskie	2 701	1 077	137	98	4 013
Kujawsko-pomorskie	1 336	686	128	55	2 205
Lubelskie	1 167	495	95	27	1 784
Lubuskie	844	394	94	13	1 345
Łódzkie	1 754	806	161	60	2 781
Małopolskie	1 227	597	191	23	2 038
Mazowieckie	2 598	1 253	172	79	4 102
Opolskie	625	313	56	26	1 020
Podkarpackie	632	401	77	12	1 122
Podlaskie	593	248	47	15	903
Pomorskie	1 423	677	200	128	2 428
Śląskie	3 073	1 453	266	122	4 914
Świętokrzyskie	636	261	25	13	935

Warmińsko-mazurskie	1 087	492	121	39	1 739
Wielkopolskie	1 899	1 159	217	50	3 325
Zachodniopomorskie	1 481	676	103	84	2 344
RAZEM	23 076	10 988	2 090	844	36 998

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (stan na 31 grudnia 2023 r.).

Wzrost liczby dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej na koniec roku 2023, tj. 58 472 dzieci w rozbiciu na typy rodzinnej pieczy zastępczej prezentuje poniższa tabela. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej na dzień 31 grudnia 2023 r. wskazuje, że w 2023 r. w stosunku do 2022 r. nastąpił wzrost liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych (o 4,8%) oraz w rodzinnych domach dziecka (o niemal 12%).

Tab. 5. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika
										2022 = 100
Ogółem	56 986	56 544	55 721	55 288	55 458	55 772	56 656	56 604	58 472	103,3
rodziny zastępcze spokrewnione	31 951	31 647	30 816	30 185	29 868	29 877	30 092	29 619	30 038	101,41
rodziny zastępcze niezawodowe	15 486	15 268	14 838	14 528	14 287	14 232	14 397	14 333	14 775	103,08
rodziny zastępcze zawodowe	6 371	6 270	6 355	6 572	6 817	6 874	7 006	7 027	7 364	104,79
rodzinne domy dziecka	3 178	3 359	3 712	4 003	4 486	4 789	5 161	5 625	6 295	111,91

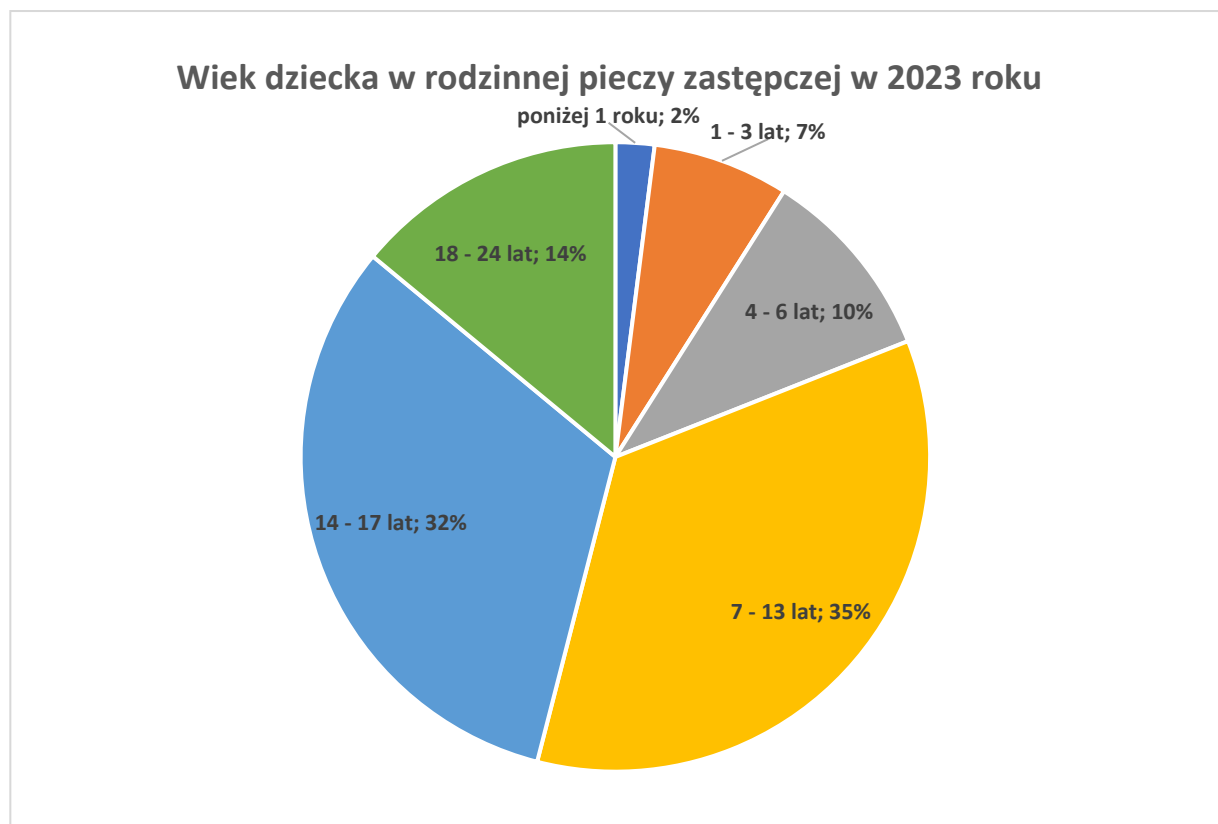
Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Tab. 6. Liczba dzieci w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2022–2023 wg województw

Lp.	Województwo	Rodziny zastępcze spokrewnione			Rodziny zastępcze niezawodowe			Rodziny zastępcze zawodowe			Rodzinne domy dziecka			Ogółem		
		2022	2023	dynamika rok 2022=100	2022	2023	dynamika rok 2022=100	2022	2023	dynamika rok 2022=100	2022	2023	dynamika rok 2022=100	2022	2023	dynamika rok 2022=100
1	Dolnośląskie	3 495	3 492	99,91	1 388	1 385	99,78	516	488	94,57	643	712	110,73	6 042	6 077	100,58
2	Kujawsko-pomorskie	1 748	1 765	100,97	879	913	103,87	476	468	98,32	356	411	115,45	3 459	3 557	102,83
3	Lubelskie	1 477	1 570	106,30	673	686	101,93	303	327	107,92	185	194	104,86	2 638	2 777	105,27
4	Lubuskie	1 037	1 075	103,66	522	517	99,04	353	399	113,03	97	118	121,65	2 009	2 109	104,98
5	Łódzkie	2 274	2 247	98,81	971	999	102,88	446	467	104,71	345	373	108,12	4 036	4 086	101,24
6	Małopolskie	1 580	1 623	102,72	799	820	102,63	480	524	109,17	167	164	98,20	3 026	3 131	103,47
7	Mazowieckie	3 388	3 382	99,82	1 580	1 633	103,35	571	628	109,98	559	610	109,12	6 098	6 253	102,54
8	Opolskie	770	788	102,34	392	405	103,32	218	191	87,61	188	212	112,77	1 568	1 596	101,79
9	Podkarpackie	840	824	98,10	592	590	99,66	225	239	106,22	69	71	102,90	1 726	1 724	99,88
10	Podlaskie	788	793	100,63	320	336	105,00	161	159	98,76	122	114	93,44	1 391	1 402	100,79
11	Pomorskie	1 824	1 875	102,80	944	1 004	106,36	633	697	110,11	896	1 029	114,84	4 297	4 605	107,17
12	Śląskie	3 825	3 929	102,72	1 866	1 931	103,48	980	1 040	106,12	755	884	117,09	7 426	7 784	104,82
13	Świętokrzyskie	883	829	93,88	351	352	100,28	80	85	106,25	81	95	117,28	1 395	1 361	97,56
14	Warmińsko-mazurskie	1 409	1 401	99,43	663	670	101,06	421	452	107,36	296	315	106,42	2 789	2 838	101,76
15	Wielkopolskie	2 417	2 519	104,22	1 514	1 591	105,09	766	767	100,13	267	340	127,34	4 964	5 217	105,10

16	Zachodniopomorskie	1 864	1 926	103,33	879	943	107,28	398	433	108,79	599	653	109,02	3 740	3 955	105,75
-	RAZEM	29 619	30 038	101,41	14 333	14 775	103,08	7 027	7 364	104,80	5 625	6 295	111,91	56 604	58 472	103,30

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2022–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Struktura wiekowa dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej wskazuje, że najliczniej reprezentowana jest nadal grupa wiekowa 7–13 lat (20 225 dzieci) i tu odnotować należy wzrost w porównaniu do 2022 r. – 19 591 dzieci.

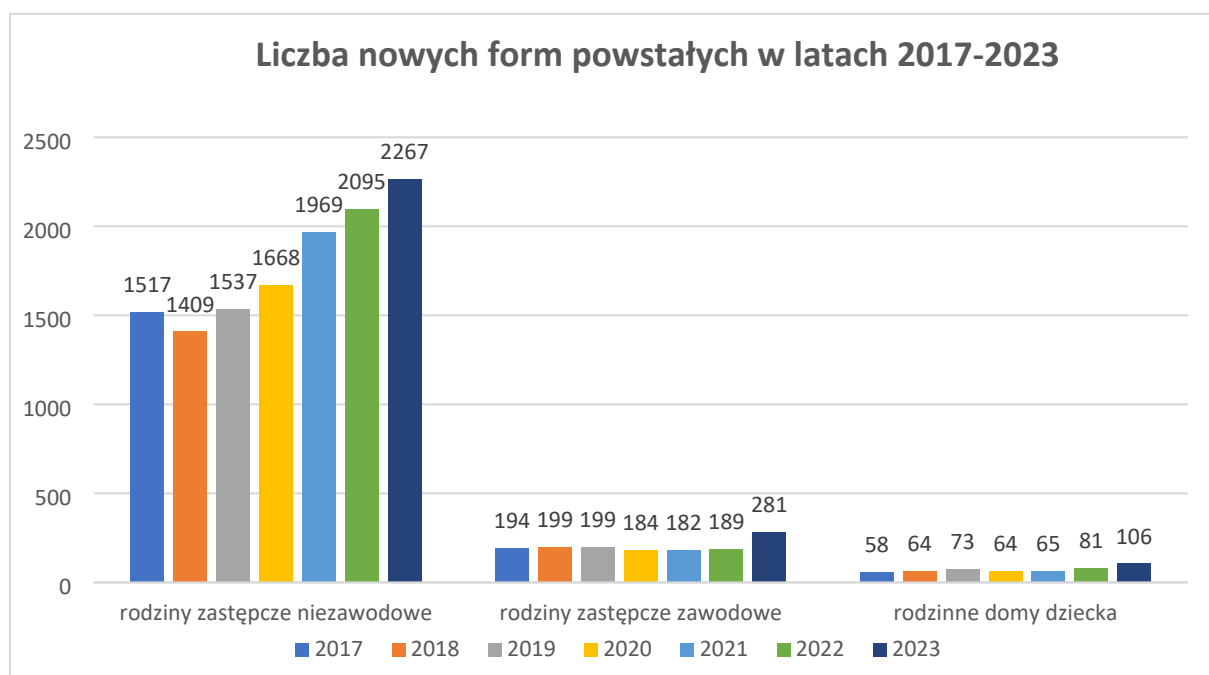
Zgodnie z danymi statystycznymi w 2023 r. z rodzinnych form pieczy zastępczej do rodzin naturalnych powróciło 2 527 dzieci. Liczba dzieci, które w 2023 r. powróciły do swoich rodzin naturalnych wzrosła w porównaniu do 2022 r. (2 443 dzieci).

W 2023 r. 3 992 pełnoletnich osób opuściło rodzinne formy pieczy zastępczej. Pełnoletni wychowankowie pieczy rodzinnej w 79% przypadków założyli własne gospodarstwa domowe (3 139 osób), co należy uznać za bardzo dobry wynik. Spośród osób pełnoletnich, które opuściły rodziny zastępcze w 2023 r., do rodzin naturalnych powróciło 189 osób, natomiast spośród osób pełnoletnich, które opuściły rodzinne domy dziecka, do rodzin naturalnych powróciły 22 osoby. Grupa 9 609 wychowanków w wieku 18–24 lata po osiągnięciu pełnoletności pozostaje w dotychczasowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka.

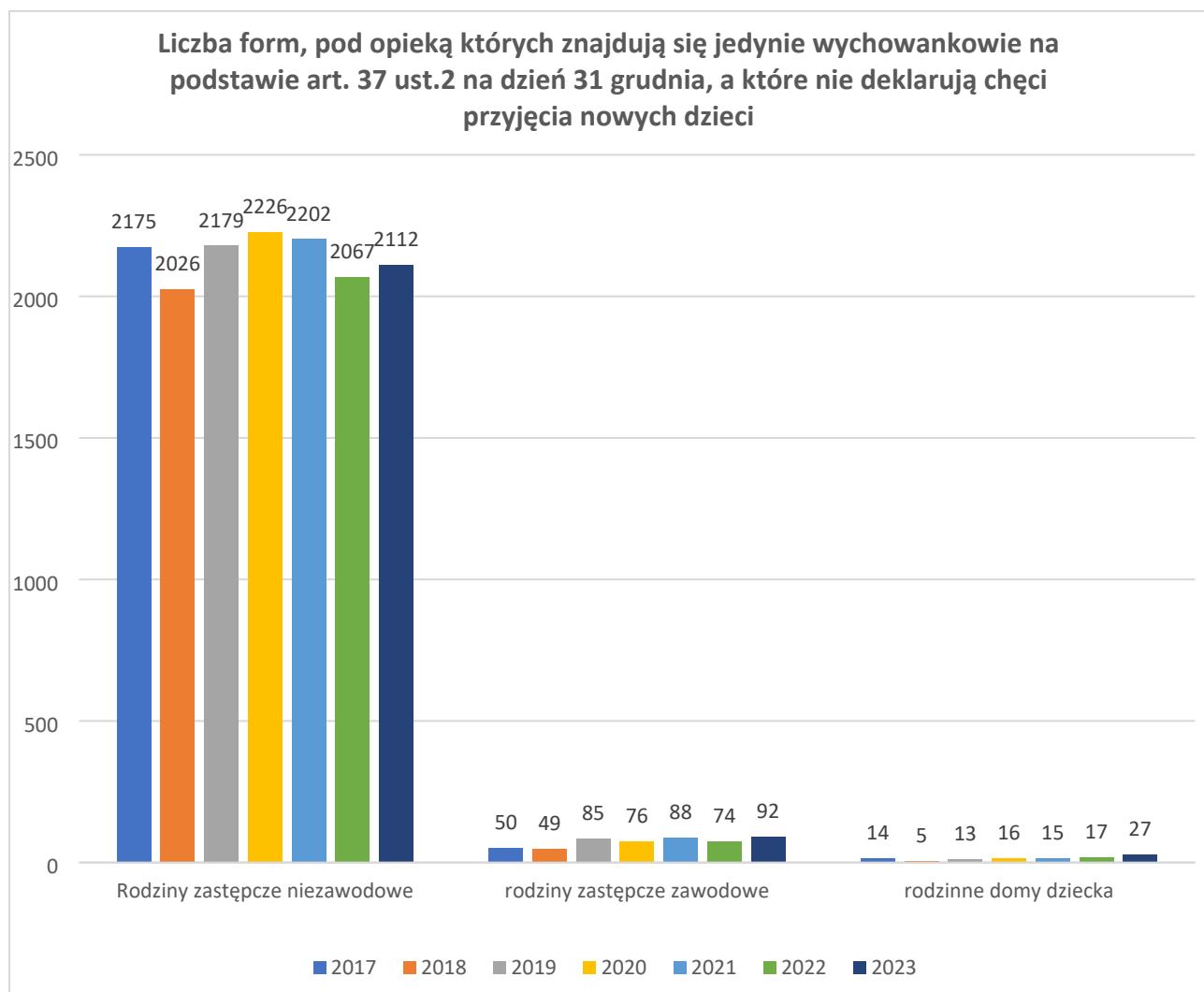
Na koniec 2023 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 110 małoletnich matek.

Zaobserwowano wzrost liczby nowo powstałych form rodzinnej pieczy zastępczej z 2 365 w 2022 r. do 2 654 w 2023 r. (wzrost o 12,2%). Wzrost ten wynika ze wzrostu liczby nowo powstałych rodzin niezawodowych (w 2022 r. – 2 095, w 2023 r. – 2 267). Wzrosła też liczba nowo powstałych rodzinnych domów dziecka (w 2022 r. – 81, w 2023 r. – 106) i nowo powstałych rodzin zastępczych zawodowych (w 2022 r. – 189, w 2023 r. – 281). Wzrost rodzin niezawodowych jest zjawiskiem bardzo pozytywnym, wskazuje bowiem na wzrost zainteresowania pieczą zastępczą jako formą opieki nad dzieckiem wymagającym wsparcia.

W latach 2017–2023 struktura nowopowstałych form rodzinnych prezentowała się następująco:

Istotnym wskaźnikiem, mającym wpływ na podaż miejsc w rodzinach zastępczych i placówkach typu rodzinnego, jest liczba takich form, które nie deklarują chęci przyjęcia nowych dzieci, a w których wychowankowie przebywają wyłącznie na podstawie art. 37 ust. 2 ustawy, czyli są to osoby pełnoletnie, uczące się w szkole, na uczelni, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego, bądź też na kursach, a od 2023 r. również osoby legitymujące się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

b) wsparcie rodzin zastępczych – organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

We wspieraniu rodzin zastępczych w codziennych obowiązkach kluczową rolę pełni koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudniony przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W 2023 r. pod opieką 1 839 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w roku 2022 – 1 768) znalazło się 27 593 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, tj. niemal 75% ogółu podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej. Oznacza to 5 % wzrost liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W 2023 r. rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka udzielono 160 401 porad w ramach poradnictwa specjalistycznego. Jest to 0,6 procentowy spadek w stosunku do 2022 r. (161 434 porad).

Tab. 7. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Województwo	Liczba powiatów	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej									
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika rok 2022 = 100
Dolnośląskie	30	163	164	178	183	185	184	177	169	165	98
Kujawsko-pomorskie	23	79	81	81	77	78	80	86	83	80	96
Lubelskie	24	64	70	69	71	71	69	72	75	78	104
Lubuskie	14	62	72	72	71	76	77	78	80	93	116
Łódzkie	24	109	119	110	98	112	126	116	114	107	94
Małopolskie	22	91	90	84	92	81	94	101	94	103	110
Mazowieckie	42	175	182	193	210	217	211	219	234	242	103
Opolskie	12	35	34	35	39	42	43	46	43	47	109
Podkarpackie	25	70	73	76	75	72	71	71	71	69	97
Podlaskie	17	47	44	48	50	51	47	46	48	49	102
Pomorskie	20	121	123	119	121	126	115	127	121	135	112
Śląskie	36	198	198	199	234	231	226	224	221	235	106
Świętokrzyskie	14	53	60	65	61	59	60	59	52	59	113
Warmińsko-mazurskie	21	95	95	97	97	98	98	97	93	98	105
Wielkopolskie	35	141	147	198	162	159	163	163	160	174	109
Zachodniopomorskie	21	94	91	101	100	99	102	106	100	105	105
Ogółem	380	1 597	1 643	1 725	1 741	1 757	1 766	1 788	1 758	1 839	105

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

c) świadczenia dla rodzin zastępczych

Wysokość świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej jest zróżnicowana ze względu na to, czy jest to rodzina zastępcza spokrewniona, niezawodowa, zawodowa lub rodzinny dom dziecka. Na dzieci o specjalnych potrzebach opiekuńczo-wychowawczych przysługują dodatki do świadczeń.

Dane o wydatkach na świadczenia przysługujące rodzinom zastępczym w latach 2015–2023 zostały przedstawione w tabelach:

Tab. 8. Wydatki na świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Lp.	Rodzaj świadczenia	Wydatki (w tys. zł)									
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika rok 2022 = 100
1.	Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w spokrewnionej rodzinie zastępczej	265 454	260 963	256 858	257 066	255 500	254 662	265 225	291 943	306 469	105
2.	Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka	301 665	299 749	298 775	309 965	320 391	329 045	395 009	434 193	432 533	100
3.	Dodatek na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	12 235	12 608	12 934	14 045	15 075	15 790	16 681	18 705	22 429	120
4.	Dodatek na dziecko umieszczone na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969, z późn. zm.)	16	11	10	11	7	5	23	3	12	400
5.	Razem	579 370	573 331	568 578	581 088	590 973	599 503	676 938	744 844	761 443	102

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023.

Tab. 9. Inne świadczenia dla dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2015–2023

Lp.	Rodzaj świadczenia	Wydatki (w tys. zł)									Dynamika Rok 2022=100
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
1.	Świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	6 978	5 853	6 570	6 293	7 061	6 195	7 582	8 689	9 487	109
2.	Świadczenie jednorazowe lub okresowe na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki	1 741	1 441	1 241	1 323	1 657	1 591	1 740	2 092	2 453	117
3.	Dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania	3 363	3 426	3 397	3 847	4 142	3 123	3 500	4 007	4 446	111
4.	Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego	13 995	15 384	15 988	17 894	19 931	22 964	26 011	32 610	38 097	117
5.	Świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu	878	1 012	1 447	1 363	1 724	1 205	1 376	1 696	2 249	133
6.	Środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z remontem lub ze zmianą lokalu	696	676	828	1 082	1 124	1 031	1 261	1 603	1 854	116

7.	Środki finansowe na pokrycie innych niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka	312	491	521	463	556	547	732	776	996	128
8.	Razem	27 963	28 282	29 993	32 265	36 195	36 657	42 202	51 473	61 605	120

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023.

Tab. 10. Wydatki na wynagrodzenia rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka i wydatki na ten cel w latach 2015–2023

Lp.	Rodzaj wynagrodzenia	Wydatki (w tys. zł)									
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika rok 2022 = 100
1.	Wynagrodzenia dla rodziny zastępczej zawodowej	68 975	71 384	73 660	78 441	82 866	91 503	99 129	103 774	131 158	126
1.1.	za pełnienie funkcji zawodowej rodziny zastępczej	45 608	48 617	51 369	56 226	60 903	68 065	73 244	79 602	101 550	126
1.1.1.	świadczenie za pełnienie funkcji rodziny pomocowej	357	291	425	501	667	564	926	1 010	1 186	117
1.2.	za okres pełnienia funkcji pogotowia rodzinnego	23 367	22 767	22 290	22 215	21 964	23 437	25 885	24 172	29 608	122
1.2.1	dodatek dla rodziny, w której przebywa przez okres dłuższy niż 10 dni w miesiącu kalendarzowym więcej niż troje dzieci lub co najmniej jedno dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	1 726	1 575	1 715	2 037	2 005	1 977	2 255	2 414	2 992	124

2.	Wynagrodzenie dla osób prowadzących rodzinny dom dziecka	17 859	20 133	22 126	27 561	27 920	35 751	36 584	43 029	54 443	127
2.1.	świadczenie za pełnienie funkcji rodziny pomocowej	289	195	75	231	410	627	466	446	763	171
3.	Wynagrodzenie dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnym domu dziecka, z tytułu:	5 484	6 371	8 269	9 929	11 740	15 591	18 572	22 787	30 072	132
3.1.	umowy o pracę	282	381	475	678	585	691	897	561	837	149
3.2.	umowy o świadczenie usług	5 202	6 328	8 102	9 225	11 179	15 335	18 432	22 669	31 399	138
4.	Wynagrodzenie dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej, z tytułu:	5 221	5 381	6 598	8 311	10 604	13 965	16 140	19 306	25 504	132
4.1	umowy o pracę	157	204	268	492	420	518	1 083	502	898	179
4.2	umowy o świadczenie usług	5 064	5 536	6 755	8 218	10 622	13 838	15 984	19 526	25 649	131

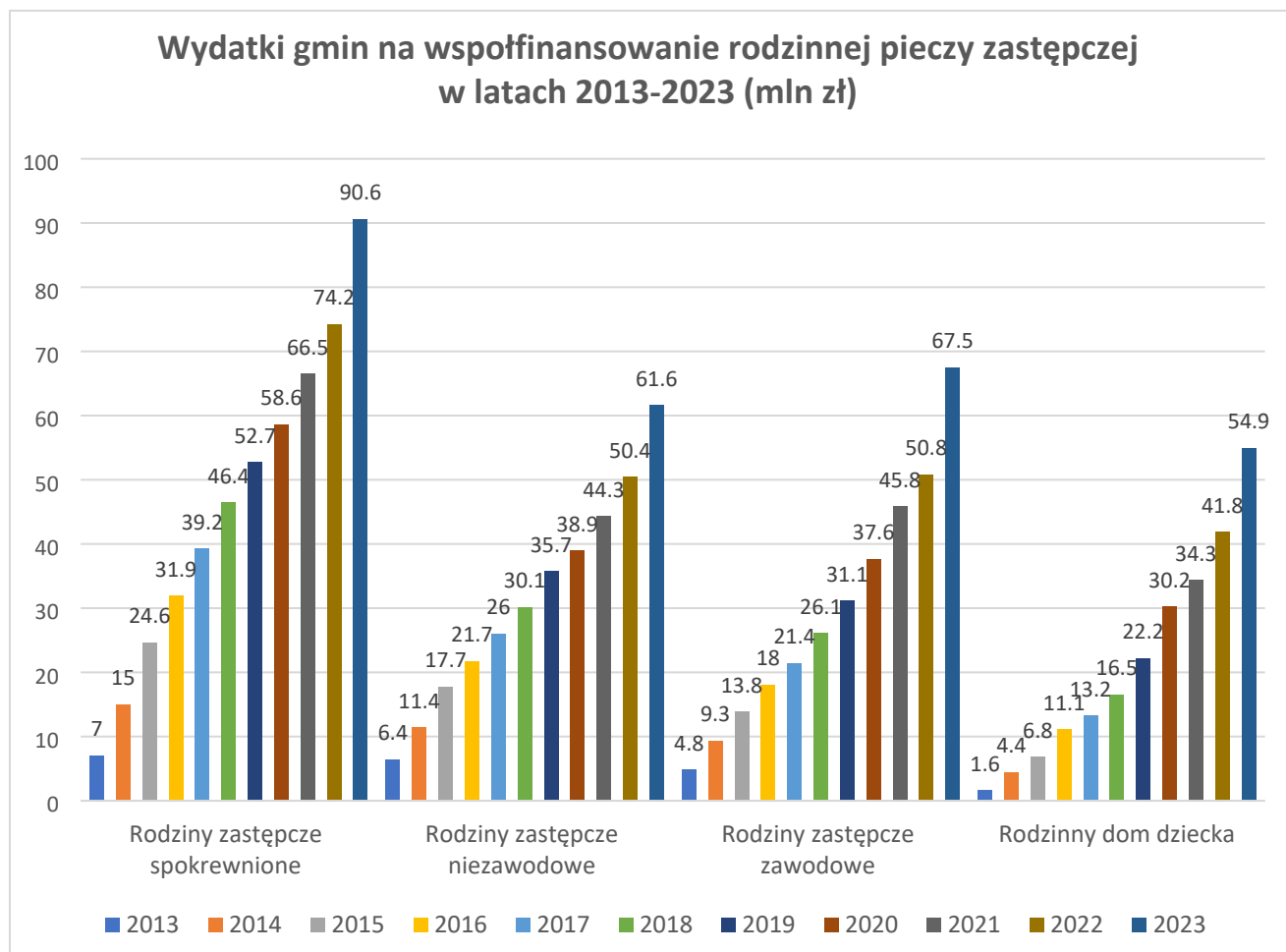
Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023.

Osoby prowadzące zawodowe rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka otrzymują za swoją pracę wynagrodzenie, które obejmuje również czas pozostawiania w gotowości do świadczenia pracy. Zgodnie z ustawą osoby te mają prawo do wypoczynku od sprawowania opieki w wymiarze 30 dni kalendarzowych rocznie. Zaobserwować można ok. 26-procentowy wzrost wydatków na wynagrodzenia w rodzinach zastępczych zawodowych i 27-procentowy – wzrost w rodzinnych domach dziecka. Największy wzrost wydatków z tytułu wynagrodzeń obserwuje się w wynagrodzeniach osób do pomocy w opiece nad dzieckiem i przy pracach gospodarczych (nawet o 79 % przy umowie o pracę w rodzinnych domach dziecka).

Biorąc pod uwagę wydatki powiatów na świadczenia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, łącznie z wynagrodzeniami, średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej wynosił w 2023 r. – 1 465 zł i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 9,2% (w 2022 r. 1 341 zł), przy czym w rodzinie zastępczej zawodowej i rodzinnym domu dziecka – 2 886 zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 5,2% (w 2022 r. 2 743 zł).

Wraz z wejściem w życie ustawy, z dniem 1 stycznia 2012 r., gminy rozpoczęły współfinansowanie pobytu dzieci – mieszkańców danej gminy – według zasady: 10% kosztów w pierwszym roku pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, 30% – w drugim roku

pobytu dziecka w pieczy zastępczej i 50% – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2013–2023.

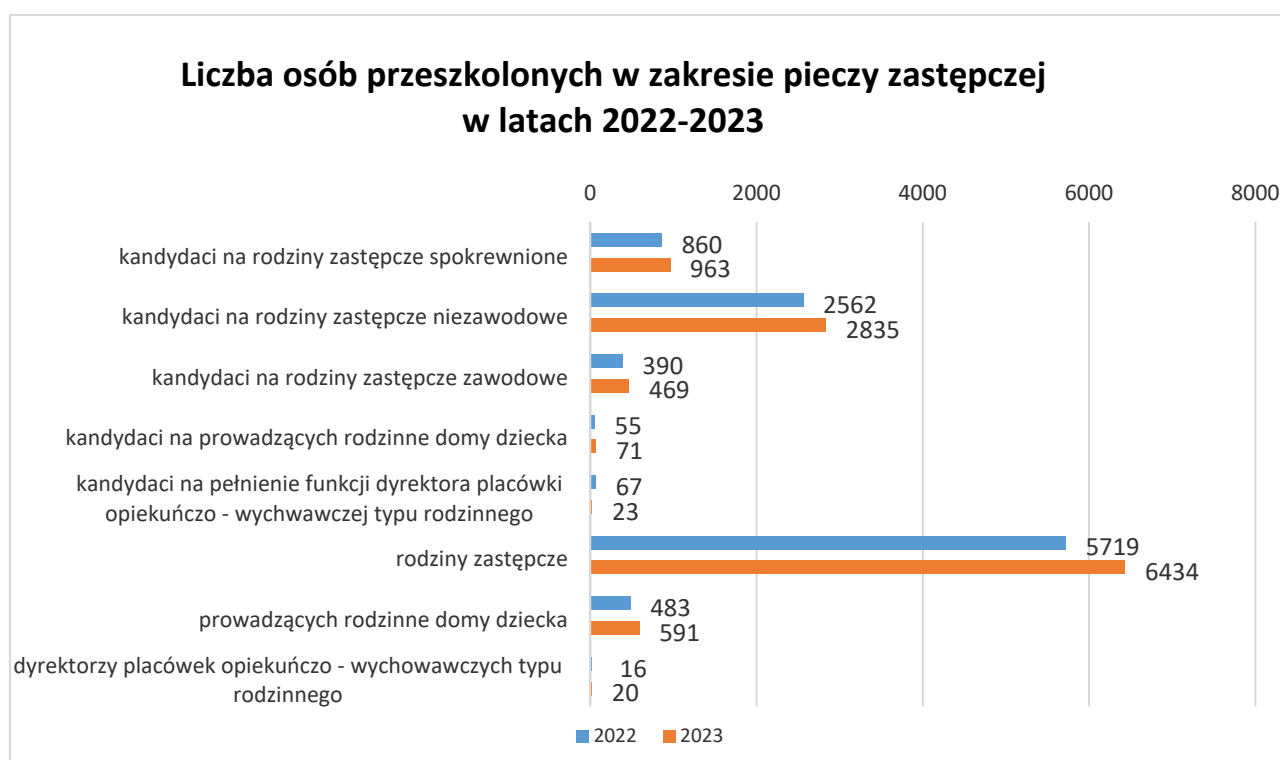
W 2023 r. wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej wyniosły 274 910 tys. zł i były o 57 411 tys. zł, tj. o 26,4% wyższe niż w 2022 r. Wkład poniesiony przez gminy stanowił 20% ogółu wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz na wynagrodzenia dla osób pełniących funkcję rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w 2023 r. (w 2022 r. – 23,8%).

d) rekrutacja i dobór kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej

Rekrutacja i dobór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej dokonywane są w oparciu o procedury określone w ustawie. Jest to zadanie własne powiatu. Ustawa szczegółowo określa wymagania, które musi spełniać osoba, która chciałaby pełnić funkcję rodziny zastępczej. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że ostateczną decyzję w tej sprawie podejmuje każdorazowo sąd opiekuńczy powierzając kandydatom pieczę zastępczą nad dzieckiem.

e) szkolenia rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka

Szkolenia rodzin zastępczych stanowią jeden z istotnych elementów systemu rodzinnej pieczy zastępczej. Bez dobrego przygotowania merytorycznego i praktycznego niejednokrotnie rodziny zastępcze nie byłyby w stanie podolać trudom rodzicielstwa zastępczego. Jest ono przeprowadzane na podstawie programów szkoleniowych dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, zatwierdzonych decyzją Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. W 2023 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej wydał 23 decyzje zatwierdzające w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. W roku sprawozdawczym 2023 przeszkolono 3 398 osób (w 2022 r. – 3 934), tj. kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i zawodowej, do prowadzenia rodzinnych domów dziecka lub do prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Ponadto w roku 2023 przeszkolono dodatkowo 963 kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem. Szkolenie to ma charakter fakultatywny.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

a) struktura

Zgodnie z przepisami ustawy instytucjonalne formy pieczy zastępczej obowiązane są zapewnić dzieciom całodobową opiekę i wychowanie. Celem ich działania jest jak najlepsze zabezpieczenie dobra dziecka w sytuacji, gdy nie może być ono umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Ustawa wyraźnie ogranicza rolę instytucji w opiece nad małoletnimi pozbawionymi opieki rodziców biologicznych.

Obecnie obowiązujące regulacje pozwalają na umieszczanie w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, co do zasady wyłącznie dzieci powyżej 10. roku życia. Umieszczenie w nich dziecka poniżej 10. roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Zmiany w tym zakresie były

wprowadzane sukcesywnie w kolejnych latach tak, aby z dniem 1 stycznia 2020 r. wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie był niższy niż 10 lat.

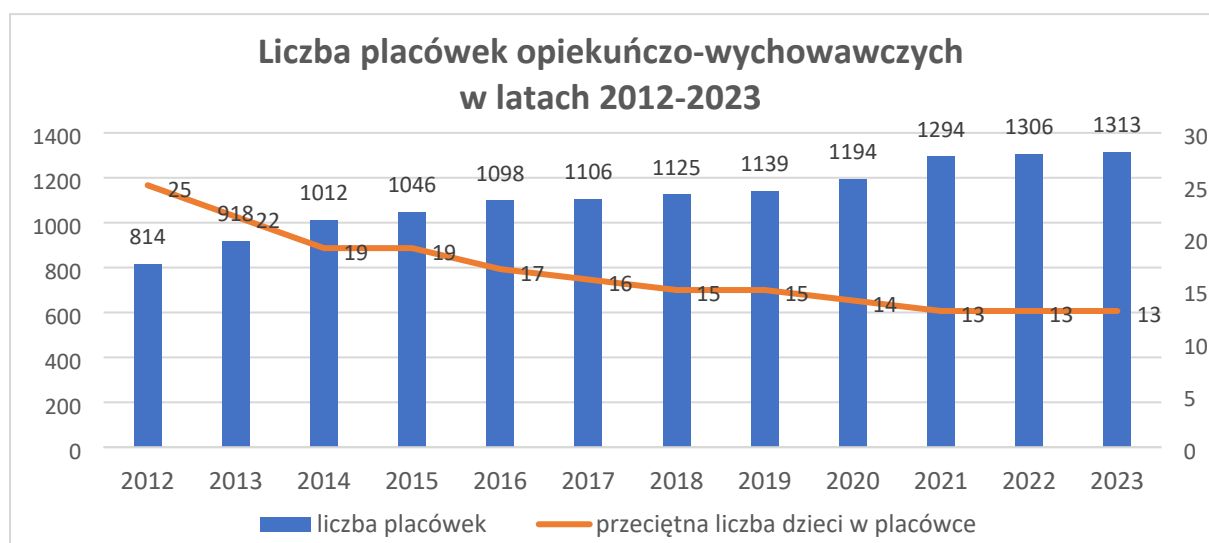
Ustawa wprowadziła także okres przejściowy dochodzenia do standardu liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, funkcjonujących przed dniem 1 stycznia 2012 r. Placówki te od dnia 2 stycznia 2021 r. powinny były uzyskać standard 14-osobowy. Przez wskazanie w ustawie terminów etapowego zmniejszania liczby wychowanków placówek i podwyższania ich granicy wieku samorządy terytorialne mogły się do wprowadzanych zmian odpowiednio przygotować, zarówno organizacyjnie, jak i finansowo.

Na dzień 31 grudnia 2023 r. na terenie Polski działało 1 313 placówek opiekuńczo-wychowawczych, co oznacza zwiększenie liczby placówek w stosunku do 2022 r. o 7.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2023 (stan na dzień 31 grudnia 2023 r.). Dane nie sumują się, ponieważ jedna jednostka organizacyjna może pełnić funkcję kilku placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Kolejne wykresy obrazują liczbę placówek oraz przeciętną liczbę wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, która na koniec 2023 r. pozostała na poziomie – 13 wychowanków.

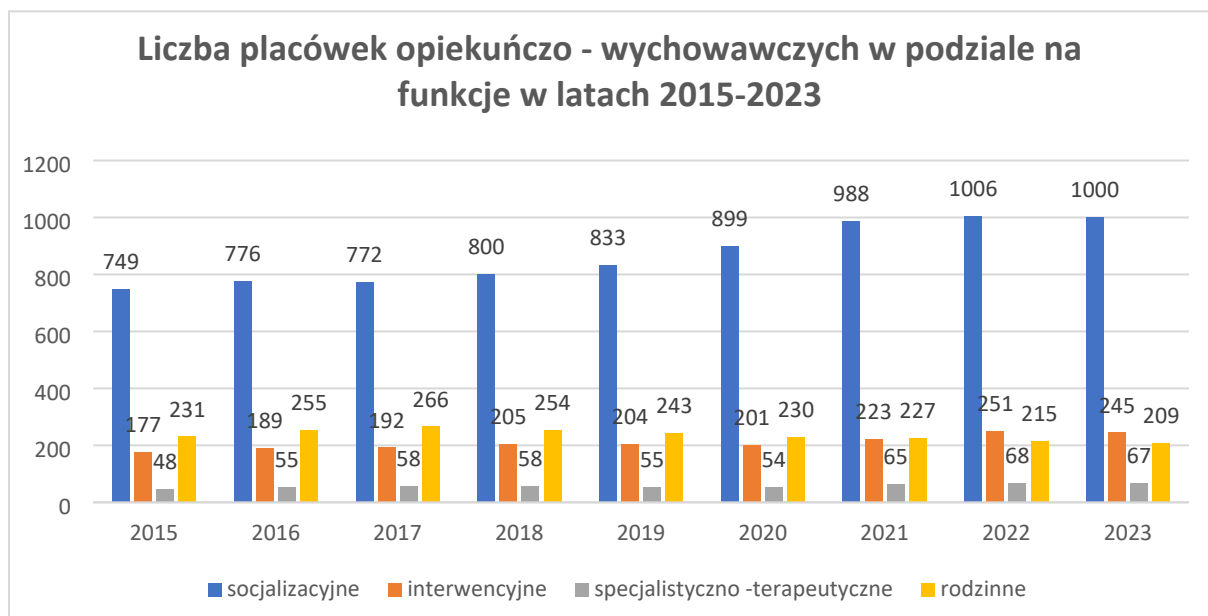

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2012–2023.

Na dzień 1 stycznia 2024 r. – według badania jednorazowego dotyczącego procesu deinstytucjonalizacji¹⁾ – w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało nadal 1 187 dzieci poniżej 7. roku życia, w tym m.in. z powodu: pobytu wraz z małoletnią matką – 42 dzieci, stanu zdrowia – 107 dzieci, pobytu ze starszym rodzeństwem – 495 dzieci, z innego powodu – 39 oraz z powodu braku wolnych miejsc w pieczy rodzinnej – 429 dzieci. Ponadto w placówkach na dzień 1 stycznia 2024 r. przebywało 1518 dzieci w wieku od 7 do 10 lat.

Na 1 313 placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących na koniec 2023 r. – 374 placówek działało na zlecenie samorządu powiatowego jako placówki niepubliczne.

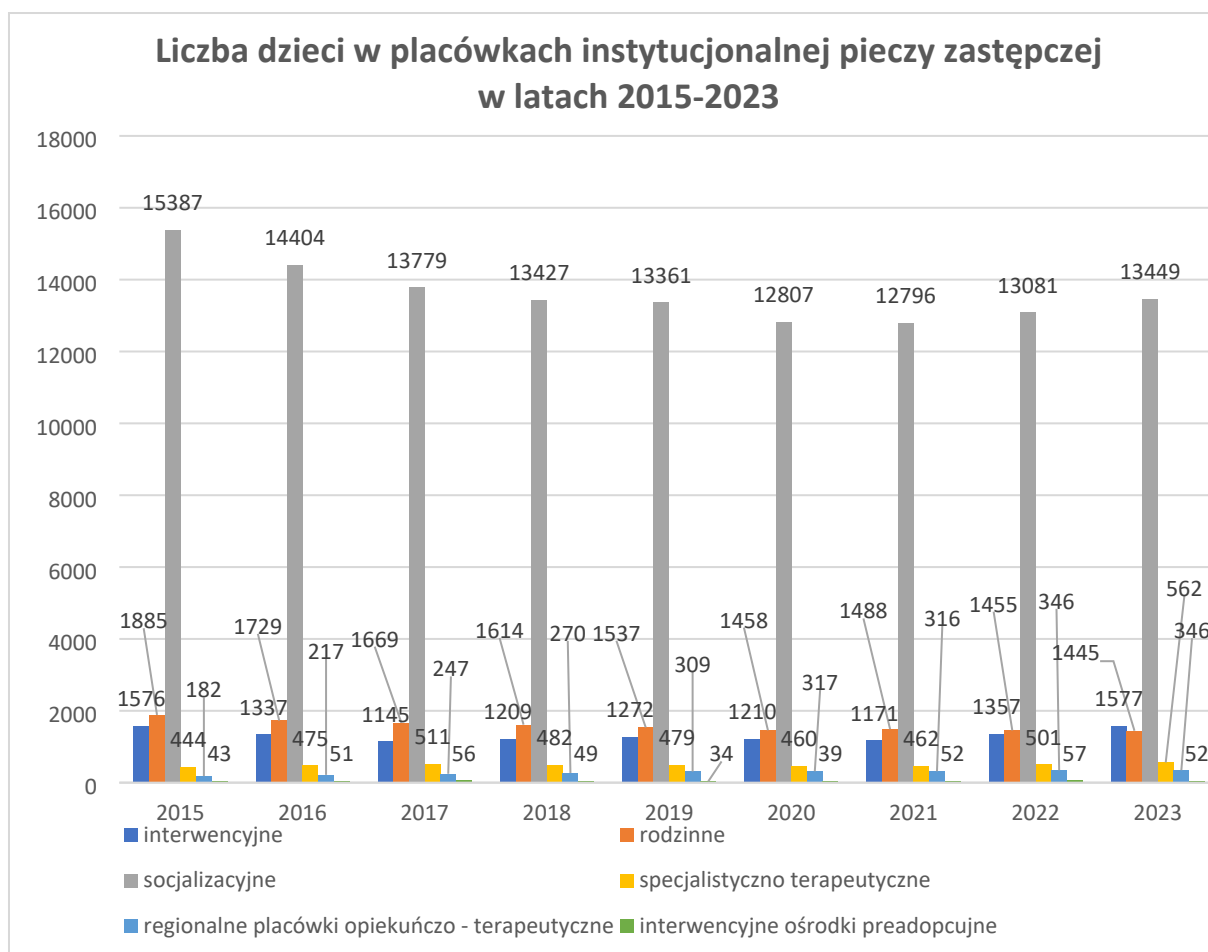
Poniższe wykresy przedstawiają podział placówek opiekuńczo-wychowawczych na poszczególne typy (socjalizacyjne, interwencyjne, specjalistyczno-terapeutyczne, rodzinne) w latach 2015–2023 oraz porównanie liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych różnych typów w latach 2015–2023.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Na dzień 31 grudnia 2023 r. w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej (w tym także prowadzonych przez marszałków województw) przebywało łącznie 17 431 dzieci. W porównaniu z 2022 r. było to o 635 dzieci więcej.

¹⁾ Informacja dotycząca procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej badająca między innymi spełnianie standardów w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego (Departament Polityki Demograficznej, MRPiPS).

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2015–2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

W 2023 r. z instytucjonalnych form pieczy zastępczej do rodzin naturalnych powróciło 1 751 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych oraz regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych.

W 2023 r. grupa pełnoletnich wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku 18–24 lata liczyła 1 389 osoby. W 2022 r. liczba ta wyniosła 1 387 osoby.

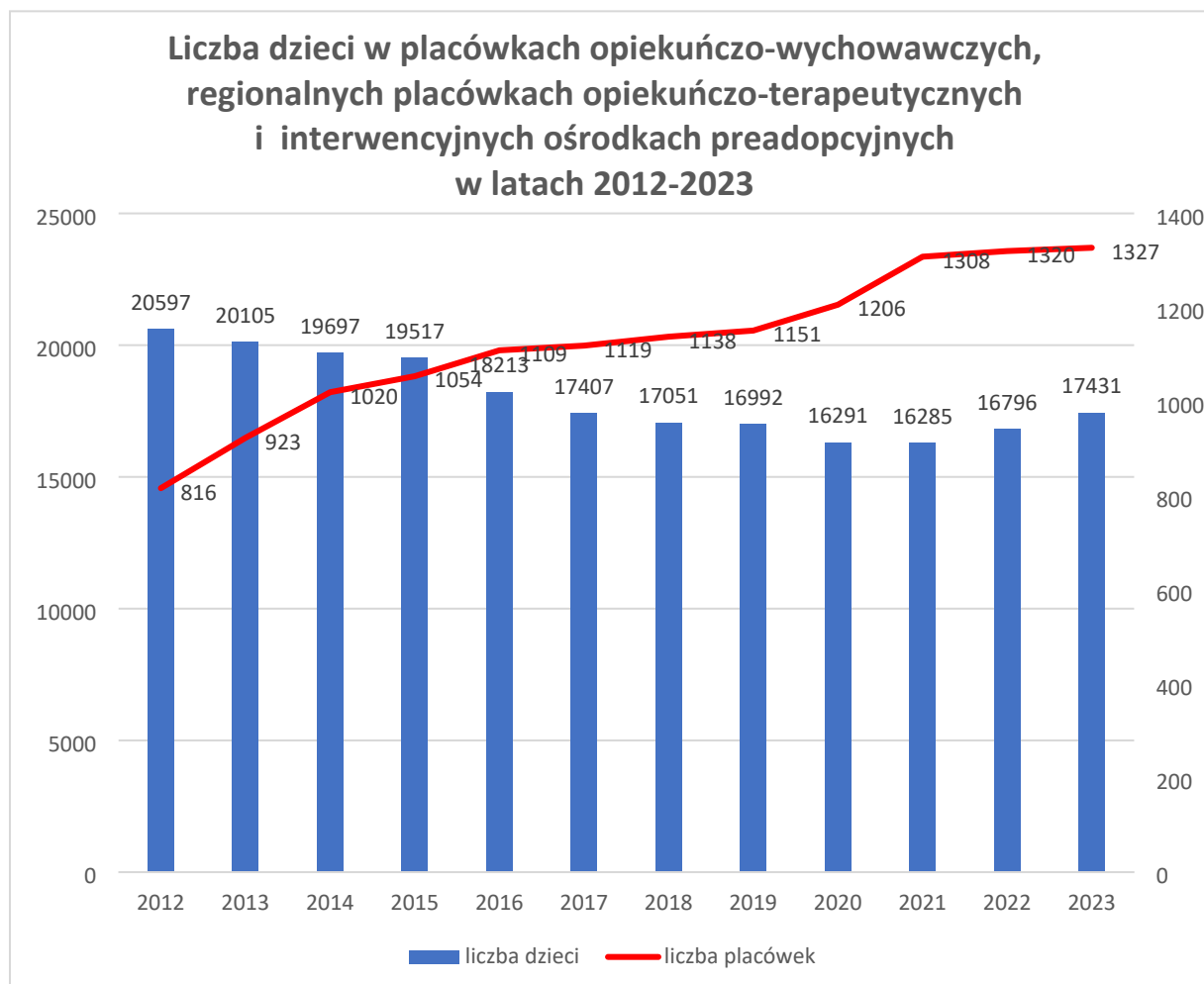
W 2023 r. 2 220 pełnoletnich osób opuściło placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, z czego 588 osoby (tj. 26%) powróciły do swoich rodzin naturalnych, natomiast 1 355 osób (tj. 61%) założyły własne gospodarstwa domowe. Fakt ten, w zestawieniu z 78% dzieci, które założyły własne gospodarstwa domowe, opuszczając rodziny zastępcze, zdaje się świadczyć ciągle o gorszym przygotowaniu do startu w dorosłość dzieci – wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Miejsce w pieczy zastępczej znalazły również małoletnie matki z dziećmi. Według danych na 31 grudnia 2023 r. w placówkach znajdowało się 29 małoletnich matek.

Na 31 grudnia 2023 r. w trzech działających w Polsce interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych (placówki dla dzieci do 1. roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki oraz które w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej) przebywało łącznie 52 dzieci.

W okresie sprawozdawczym działało 11 regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, w tym po jednej prowadzonej przez samorząd województwa mazowieckiego, podlaskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, zachodniopomorskiego, dwie w województwie podkarpackim i cztery w województwie śląskim. Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne to placówki dla dzieci wymagających bardzo intensywnych oddziaływań o charakterze leczniczym i terapeutycznym. Niektóre z tych placówek mają charakter quasi-leczniczy. Na koniec 2023 r. w placówkach tych przebywało łącznie 346 dzieci.

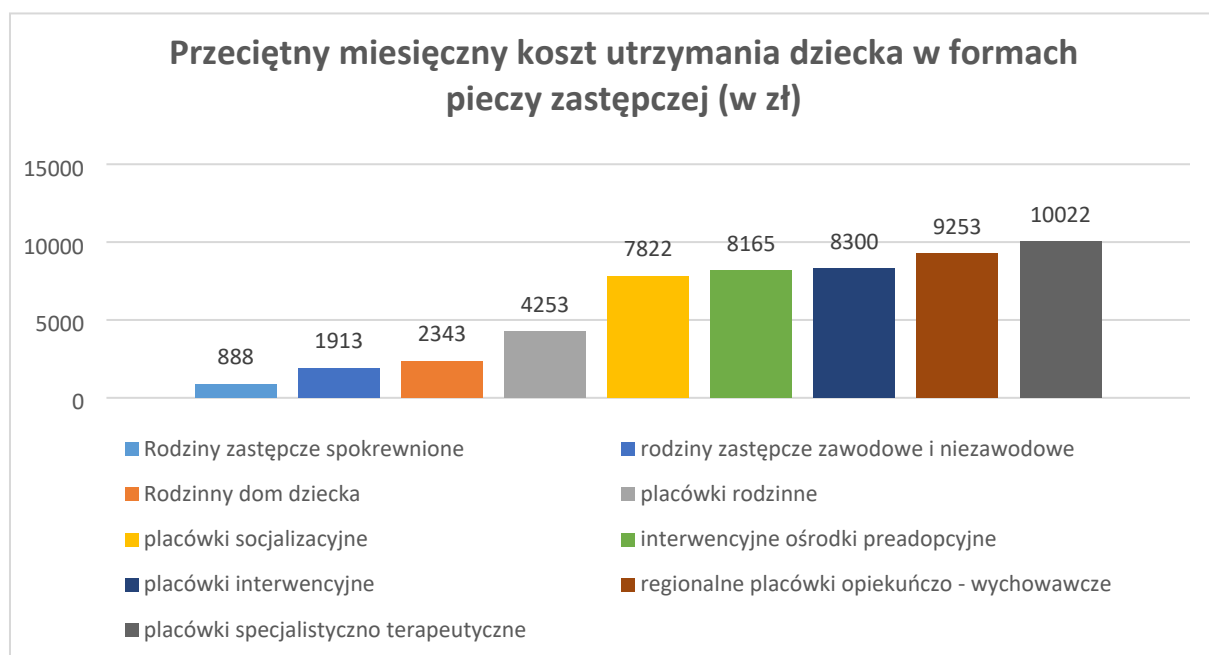
Poniższy wykres przedstawia liczbę placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej w zestawieniu z liczbą dzieci ogółem w pieczy instytucjonalnej w latach 2012–2023.

b) wydatki

Biorąc pod uwagę wydatki powiatów, ponoszone na utrzymanie (wydatki bieżące) placówek opiekuńczo-wychowawczych (bez regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych), wynoszące łącznie ponad 1 560 mln zł w 2023 r., należy stwierdzić, że średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej wynosił w 2023 r. **7 458 zł**, a zatem był wyższy o 13,5% niż w 2022 r. (6 569 zł). Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka nie zawiera kosztów związanych z zadaniami realizowanymi przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Dla porównania koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej zawodowej i w rodzinnym domu dziecka to **2 886 zł**, czyli **ok. 39% kwoty** średniego miesięcznego kosztu utrzymania

dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Poniższy wykres prezentuje koszty utrzymania w różnych formach pieczy zastępczej w 2023 r.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z 2023 r.

W 2012 r. gminy rozpoczęły współfinansowanie pobytu dzieci, które po raz pierwszy trafiły do pieczy zastępczej. W okresie sprawozdawczym 2023 r. gminy ponosiły, w zależności od długości pobytu dzieci, 10%, 30% lub 50% wydatków na ich pobyt w pieczy zastępczej. Wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosły w 2023 r. 302 mln zł, co stanowi 19,4% ogółu wydatków z budżetów powiatów na wydatki bieżące poniesione na rzecz instytucjonalnej pieczy zastępczej. W 2022 r. wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosły 243,5 mln zł, co stanowiło 18,8% ogółu wydatków poniesionych na rzecz instytucjonalnej pieczy zastępczej.

IV. Sytuacja osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą

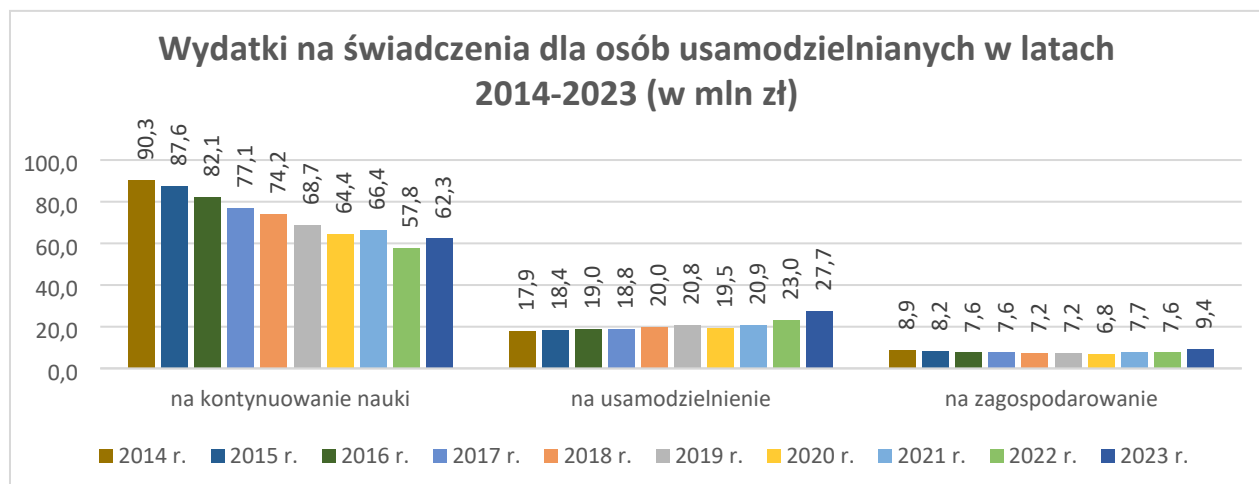
Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przysługuje pomoc na usamodzielnienie.

W ustawie wyróżniono następujące formy pomocy dla ww. kategorii osób:

- 1) pomoc na:
 - a) kontynuowanie nauki,
 - b) usamodzielnienie,
 - c) zagospodarowanie;
- 2) pomoc w uzyskaniu:
 - a) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - b) zatrudnienia;
- 3) pomoc prawna i psychologiczna.

Pomoc ta może mieć charakter pieniężny (przyznanie świadczenia pieniężnego) lub niepieniężny (pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc

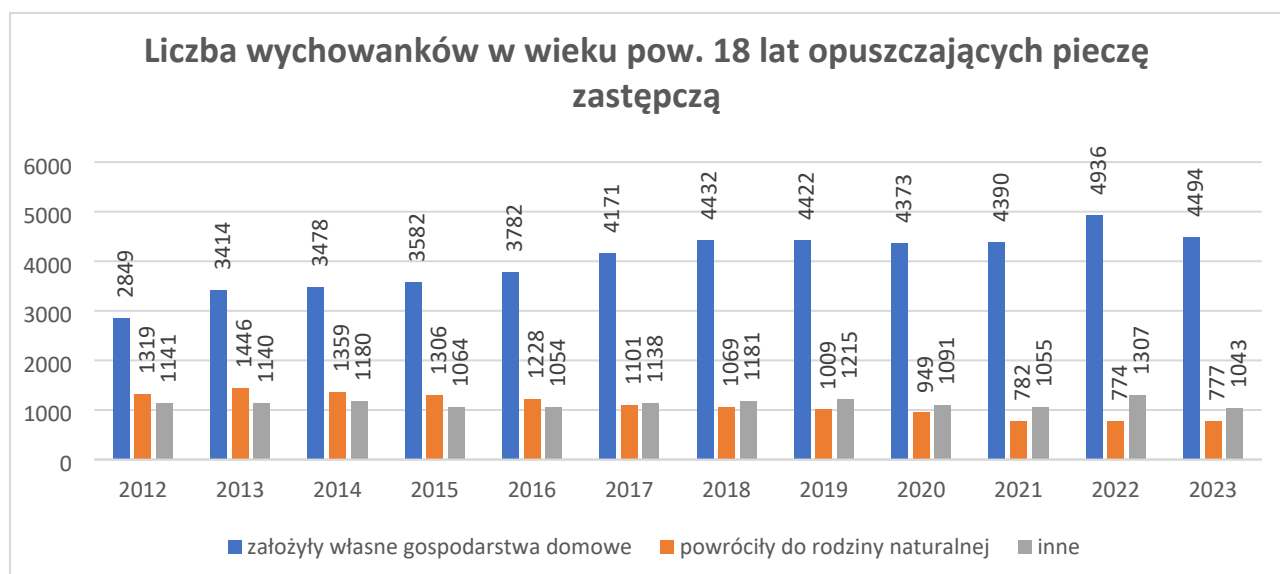
w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie, w tym również w formie rzeczowej, pomoc prawna i psychologiczna). Dodatkowo formą pomocy dla osób usamodzielnianych zapewnianą przez powiat jest udzielanie wsparcia w procesie usamodzielnienia. W 2023r. udzielono łącznie 103 850 świadczeń dla osób pełnoletnich. Liczba ta nie obejmuje pomocy prawnej i psychologicznej.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2014–2023.

Biorąc pod uwagę uśrednioną dla 2023 r. liczbę wychowanków w wieku 18–24 lata opuszczających pieczę zastępczą, przeciętna wartość wsparcia dla wychowanka z tytułu kontynuowania nauki wyniosła 5 664 zł rocznie, na usamodzielnienie – 6 004 zł, natomiast na zagospodarowanie – 2 559 zł.

Zamieszczony wykres podsumowuje w statystycznej formie efekty procesu usamodzielnienia, zbierając dane pokazane osobno w poszczególnych częściach Informacji. Wydaje się, że z punktu widzenia trwałego efektu społecznego świadectwem jakości pieczy zastępczej jest przygotowanie wychowanka do dorosłego życia. Jednym z takich elementów, oprócz budowania systemu wartości, jest umiejętność wejścia w role społeczne w życiu dorosłym i uzyskanie samodzielności.

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2012–2023.

V. Adopcja

1. Ośrodki adopcyjne

Od 1 stycznia 2012 r. organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych stanowi zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, realizowane przez samorząd wojewódzki lub na jego zlecenie przez podmioty niepubliczne. Zadanie to finansowane jest z budżetu państwa. W 2023 r. na organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych wydatkowano kwotę 60 192,2 tys. zł, w tym środki z budżetu państwa – 59 416,04 tys. zł stanowiły 99%. W 2023 r. liczba i struktura ośrodków adopcyjnych nie uległa znaczącym zmianom względem 2022 r. Na terenie kraju funkcjonowało 57 struktur ośrodków adopcyjnych (włączając filie i oddziały), w tym 67% stanowiły ośrodki publiczne.

Tab. 11. Ośrodki adopcyjne w Polsce wg województw

Województwo	Ośrodki publiczne	Ośrodki publiczne – filie	Ośrodki niepubliczne
Dolnośląskie	1	0	2
Kujawsko-pomorskie	1	3	2
Lubelskie	1	3	0
Lubuskie	2	0	1
Łódzkie	1	0	2
Małopolskie	1	0	4
Mazowieckie	1	5	3
Opolskie	1	0	1
Podkarpackie	1	0	0
Podlaskie	1	0	0
Pomorskie	1	0	1
Śląskie	1	3	2
Świętokrzyskie	1	0	0
Warmińsko-mazurskie	1	2	0
Wielkopolskie	5	0	0
Zachodniopomorskie	1	1	1
SUMA	21	17	19

Zadaniem ośrodków adopcyjnych jest prowadzenie procedur przysposobienia. Zadanie to należy do ich wyłącznych kompetencji. W ramach swoich działań ośrodki adopcyjne wydają między innymi opinie kwalifikacyjne dla kandydatów do przysposobienia dziecka, biorą udział w posiedzeniach w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz prowadzą szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka jak również szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Zgodnie z ustawą kandydaci do przysposobienia dziecka muszą ukończyć odpowiednie szkolenie. Ramowy program tego szkolenia jest zatwierdzany, na wniosek podmiotu wnoszącego, przez ministra właściwego do spraw rodziny, na okres 5 lat. W 2023 r. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wydał 5 takich decyzji.

W 2023 r. na kandydatów do przysposobienia dziecka przeszkolono 2 038 osób (przy czym małżonkowie wykazywani byli jako 1 osoba). Dodatkowo w 2023 r. ośrodki adopcyjne przeszkoliły 422 osoby na kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego (przy czym małżonkowie wykazywani byli jako 1 osoba).

Do ważnych zadań ośrodków adopcyjnych należy także udzielanie specjalistycznych porad. Najwięcej z nich udzielono rodzinom przysposabiającym (wsparcie uzyskało 14 869 rodzin). Ośrodki adopcyjne udzielały również wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w postępowaniu postadopcyjnym, wsparcie w tym zakresie uzyskało 3 997 rodzin.

2. Przysposobienie krajowe

W 2023 r. liczba przysposobionych dzieci wyniosła 2 482. W porównaniu do 2022 r. liczba ta zmniejszyła się o 281 przysposobień, co oznacza spadek o 10%.

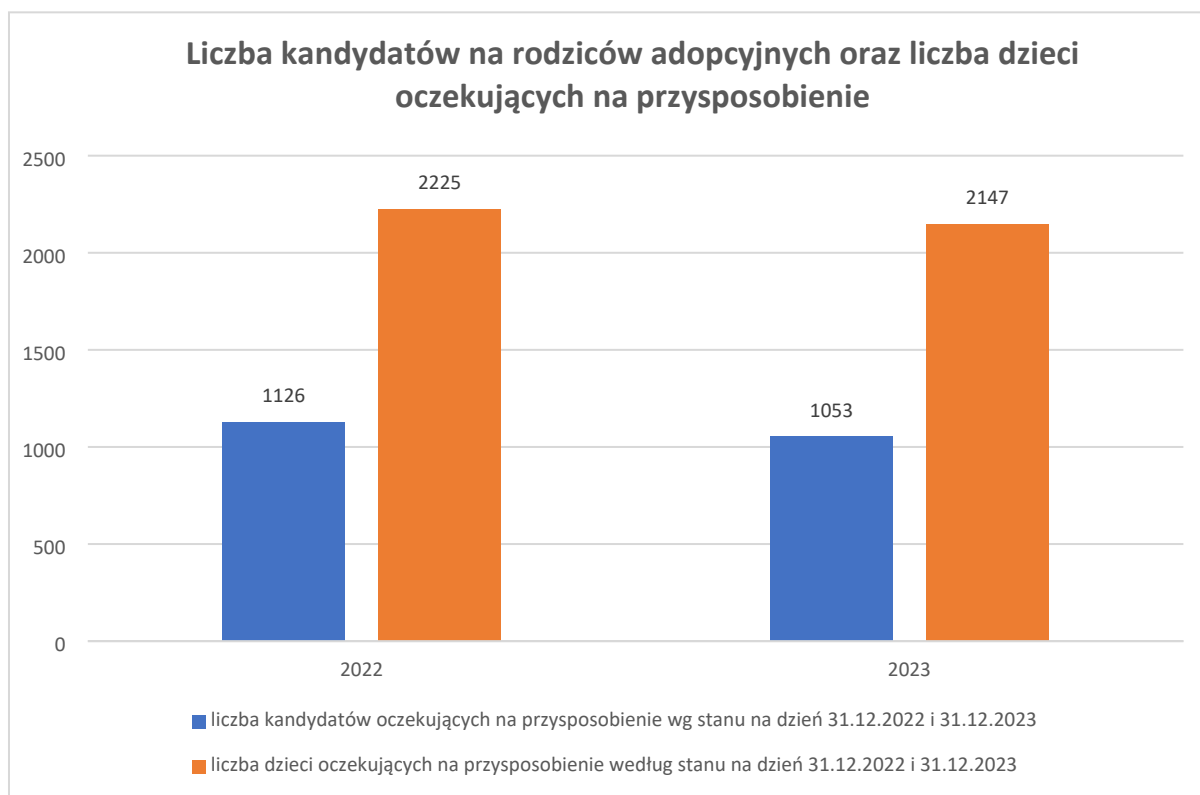
Tab. 12. Przysposobienie według liczby przysposabianych dzieci w latach 2011–2023

Lata	Liczba przysposobionych dzieci		
	Ogółem orzeczone	w tym	
		przez osoby zamieszkające za granicą	blankietowe
2011	3 315	296	751
2012	3 486	274	790
2013	3 537	312	766
2014	3 492	294	774
2015	3 361	279	719
2016	3 265	286	582
2017	2 866	137	490
2018	2 661	36	482

2019	2 715	22	365
2020	2 198	9	349
2021	2 710	7	415
2022	2 763	12	319
2023	2 482	10	272

Źródło: na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Sprawiedliwości.

Według danych na dzień 31 grudnia 2023 r. liczba **dzieci zakwalifikowanych do adopcji**, dla których nie dobrano kandydatów do przysposobienia, wyniosła **2 147**, w tym dzieci w wieku do 1. roku życia było 27, w wieku 1–4 lat było 409, dzieci w wieku 5–9 lat było 813, dzieci w wieku 10–14 lat było 689, zaś dzieci w wieku 15 lat i więcej było 209. **Liczba kandydatów na rodziców adopcyjnych oczekujących na adopcję dziecka** według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. wynosiła natomiast **1 053** (małżonkowie wykazywani są tu łącznie jako 1 kandydat) – liczba ta dotyczy kandydatów do przysposobienia, którzy począwszy od 1 stycznia 2012 r. otrzymali pozytywną opinię kwalifikacyjną, z wyłączeniem tych, których ośrodek adopcyjny dobrał już jako kandydatów do przysposobienia konkretnego dziecka, posiadających ten status na dzień 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne MRPiPS

Analizując powyższe dane należy zauważyć, że na koniec 2023 r. liczba dzieci oczekujących na adopcję zmniejszyła się, w porównaniu ze stanem na dzień 31 grudnia 2022 r., o 78 dzieci (tj. ok 3,5%). Natomiast liczba kandydatów na rodziców adopcyjnych oczekujących na przysposobienie dziecka zmalała o 73 osoby (tj. o 6,5 %), przy czym małżonkowie, tak jak wskazano powyżej, liczeni są jako jeden kandydat.

Zestawiając ze sobą dane na temat dzieci i kandydatów do przysposobienia, zauważalne jest, iż liczba dzieci oczekujących na przysposobienie jest nadal zdecydowanie większa niż liczba kandydatów do przysposobienia dziecka. Znaczne grono kandydatów wyraża jednak chęć przysposobienia jedynie małoletniego w wieku poniżej lat 3, dodatkowo nieobarczonego negatywnym wywiadem zdrowotnym lub środowiskowym. Takich dzieci w procedurze jest mało, pozostałe zaś dzieci, które są starsze oraz np. dodatkowo mają szczególne potrzeby w dalszym ciągu oczekują na dobrane dla nich odpowiednich kandydatów, którzy byliby gotowi na ich przysposobienie.

Dodatkowo należy podkreślić, że ponad 49% dzieci oczekujących na przysposobienie (dzieci, które uzyskały kwalifikację do przysposobienia, dla których ośrodek adopcyjny nie dokonał doboru kandydatów do przysposobienia wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.) to dzieci w wieku od 5 do 14 lat. Zatem ta kategoria wiekowa jest nadal szczególnym wyzwaniem dla ośrodków adopcyjnych, które pracują z kandydatami do przysposobienia, jak również dla innych jednostek wspierających rodzinę, aby odpowiednio zachęcić, a następnie przygotować kandydatów na przysposobienie dzieci starszych.

Decyzja o przysposobieniu dzieci starszych powinna być także nieco łatwiejsza w związku z wprowadzonymi ustawą z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw zmianami w zakresie urlopów adopcyjnych tj. prawa do urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz rodzicielskiego przysługujących pracownikowi, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka. Uprawnienia te, co do zasady wydłużono do ukończenia przez dziecko 14. roku życia (we wcześniejszym stanie prawnym przysługiwały one zasadniczo do ukończenia przez dziecko 7 lub w wyjątkowych sytuacjach do 10 roku życia).

Usprawnieniu procedur adopcyjnych służyć miały także inne zmiany wprowadzone ww. nowelizacją. Wśród tych zmian należy wskazać m.in.: dokonywanie wstępnej oceny kandydata do przysposobienia dziecka, wprowadzenie pewnych elementów standaryzacji prowadzenia procedur przysposobienia przez ośrodki adopcyjne poprzez wskazanie minimalnego zakresu treści opinii kwalifikacyjnej, czy też zakresu gromadzonych danych osobowych. Wprowadzono także konieczność dostosowania godzin pracy ośrodka adopcyjnego do realnych potrzeb osób korzystających z jego usług, jak również konieczność przeprowadzenia wstępnej oceny kandydata do przysposobienia oraz umożliwienia mu udziału w szkoleniu w terminie nie dłuższym niż 4 miesiące od złożenia wniosku, o którym mowa w art. 172 ust. 6 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wraz ze wskazanymi w tym przepisie dokumentami.

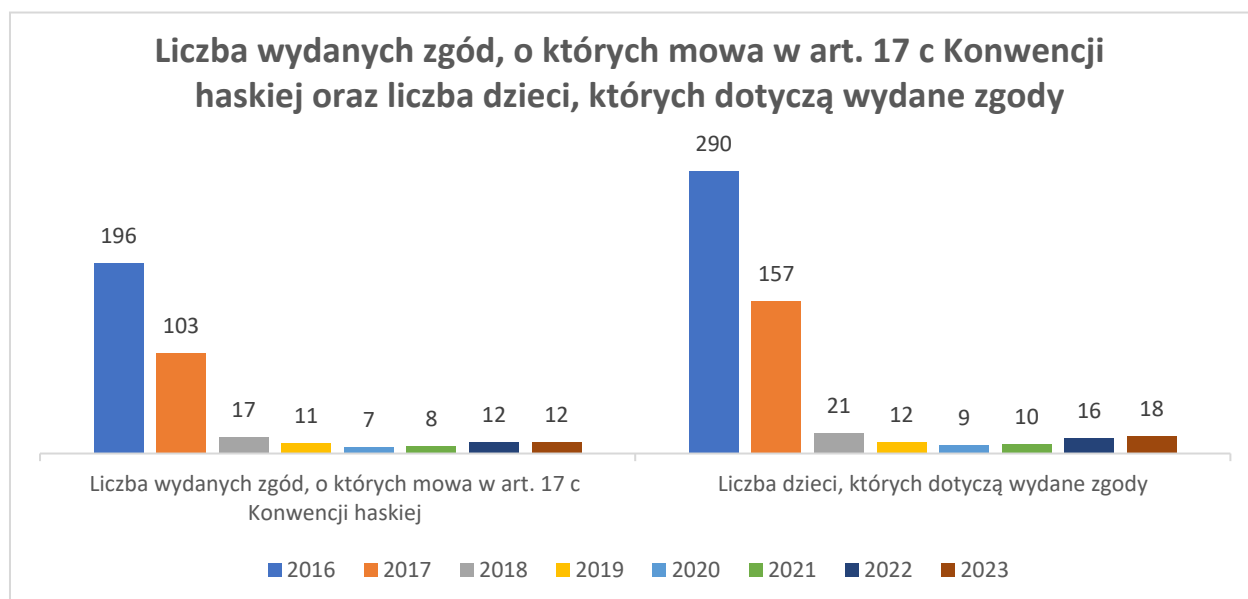
Liczba kandydatów do przysposobienia, którzy w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. otrzymali pozytywną opinię kwalifikacyjną, posiadających ten status na dzień 31 grudnia 2023 r., wyniosła 1 463 (małżonkowie, tak jak wskazano powyżej, liczeni są jako jeden kandydat), natomiast liczba dzieci, które uzyskały w tym okresie pozytywną kwalifikację do przysposobienia wyniosła 1 879 (z tego liczba dzieci poniżej 1. roku wyniosła – 257, dzieci w wieku od 1 roku do 4 lat – 887, od 5 do 9 lat – 565, od 10 do 14 lat – 153, 15 lat i więcej – 17), spośród 6 535 dzieci zgłoszonych ogółem w 2023 r. do ośrodków adopcyjnych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Dodatkowo w 2023 r. ośrodki adopcyjne dokonały doborów kandydatów do przysposobienia dla 1 684 dzieci, z tego 1 479 dotyczyło doborów dla dzieci, które dany

ośrodek adopcyjny zakwalifikował jednocześnie do przysposobienia, natomiast 205 doborów dotyczyło dzieci zakwalifikowanych przez inny ośrodek adopcyjny niż ten kwalifikujący dziecko do przysposobienia (poprzez działanie Wojewódzkich Banków Danych). W tym obszarze nastąpił niestety znaczący spadek w stosunku do 2022 r., kiedy to dokonano 1 861 doborów kandydatów do przysposobienia (spadek o 9,5 %).

3. Przysposobienie międzynarodowe

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pełni funkcję organu centralnego ds. przysposobienia międzynarodowego w rozumieniu art. 6 Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, sporządzonej w Hadze dnia 29 maja 1993 r. (Dz. U. z 2000 r. poz. 448), zwanej dalej „Konwencją haską”. Jednym z zadań organu centralnego jest wydawanie zgody na kontynuowanie procedury przysposobienia, o której mowa w art. 17 lit. c Konwencji haskiej. W 2023 r. wydano 12 takich zgód w stosunku do 18 dzieci. Z tego: 1 sprawa dotyczyła łączenia rodzeństwa, 11 spraw odnosiło się natomiast do dzieci posiadających specyficzne potrzeby, w tym potrzeby medyczne, dla których adopcja związana ze zmianą miejsca zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie uznana została za najlepszą ze wszystkich zastępczych form opieki nad dzieckiem. Krajami będącymi miejscem zwykłego pobytu kandydatów w tych sprawach były: Włochy (11 dzieci), USA (5 dzieci), Szwecja (2 dzieci).

Źródło: opracowanie własne MRPiPS

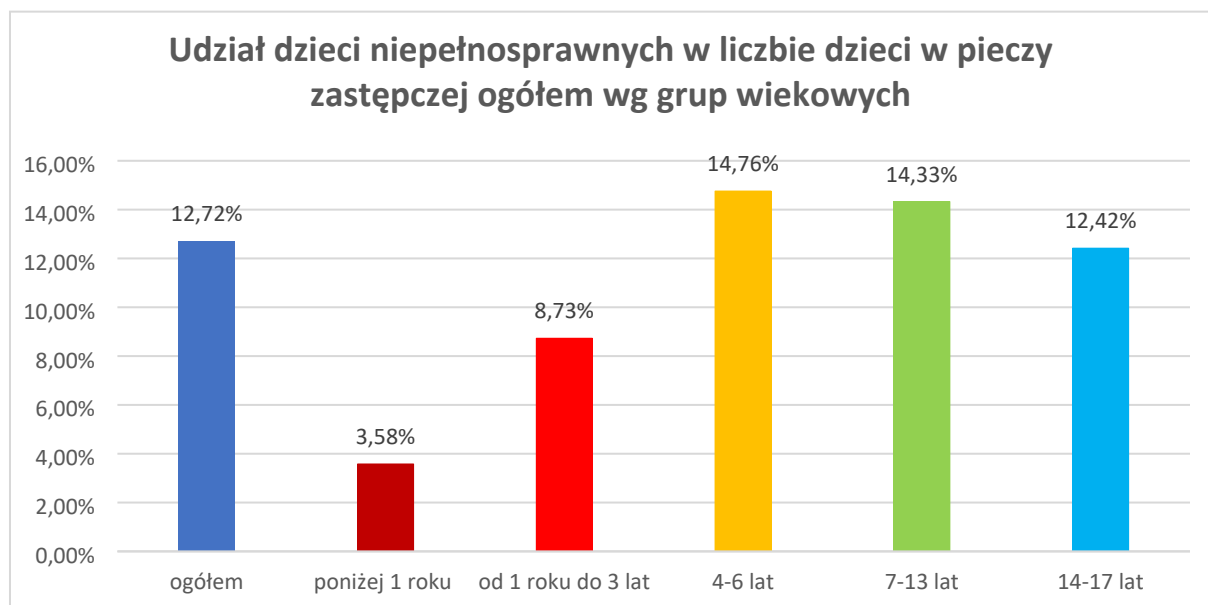
W Polsce do prowadzenia procedury przysposobienia międzynarodowego w 2023 r. nadal upoważnione były dwa ośrodki adopcyjne. Obwieszczeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie listy ośrodków adopcyjnych upoważnionych do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi (M.P. poz. 35), zostały wyznaczone: Diecezjalny Ośrodek Adopcyjny z siedzibą w Sosnowcu oraz Katolicki Ośrodek Adopcyjny z siedzibą w Warszawie. W 2023 r. ośrodki te współpracowały z zagranicznymi organizacjami adopcyjnymi, licencjonowanymi przez rządy innych państw lub bezpośrednio z organami centralnymi Państw – Stron Konwencji haskiej. Pod koniec 2023 r. na terenie Polski działało 12 takich organizacji.

Dodatkowo w 2023 r. kontynuowano także monitoring losów małoletnich, przysposobionych przez kandydatów mających miejsce zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Zadanie to należy do Katolickiego Ośrodka Adopcyjnego z siedzibą w Warszawie. Monitoring ten polega przede wszystkim na przysyłaniu przez organ centralny państwa przyjmującego lub pośredniczącą agencję adopcyjną raportów z przeprowadzanych wywiadów postadopcyjnych w częstotliwości raz na rok przez okres pierwszych trzech lat, a po upływie tego okresu raz na trzy lata, aż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Dodatkowo kandydaci do przysposobienia dziecka mający miejsce zwykłego pobytu poza granicami Polski są zobowiązani do wyrażania na piśmie zgody na kontakt z dzieckiem za pośrednictwem środków umożliwiających porozumiewanie się na odległość (telefon, skype, e-mail) przez pracowników Katolickiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie lub przez pracowników polskiego organu centralnego oraz zgody na wizyty w miejscu zamieszkania dziecka, realizowane przez polskie służby konsularne lub inne osoby upoważnione przez organ centralny przez okres 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o przysposobieniu.

Według danych resortu sprawiedliwości w roku 2023 w postępowaniu międzynarodowym przysposobiono 10 dzieci.

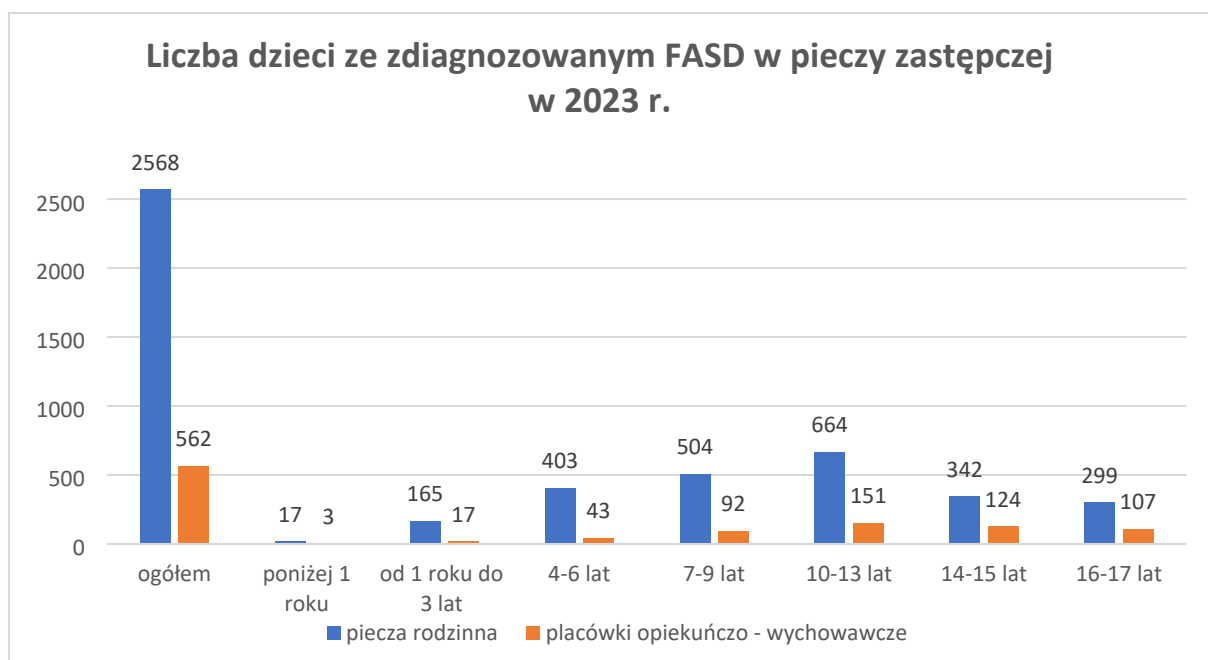
VI. Niepełnosprawność w pieczy zastępczej i adopcji²⁾

Na koniec 2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 9 911 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności. 7 518 dzieci przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej, a 2 393 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

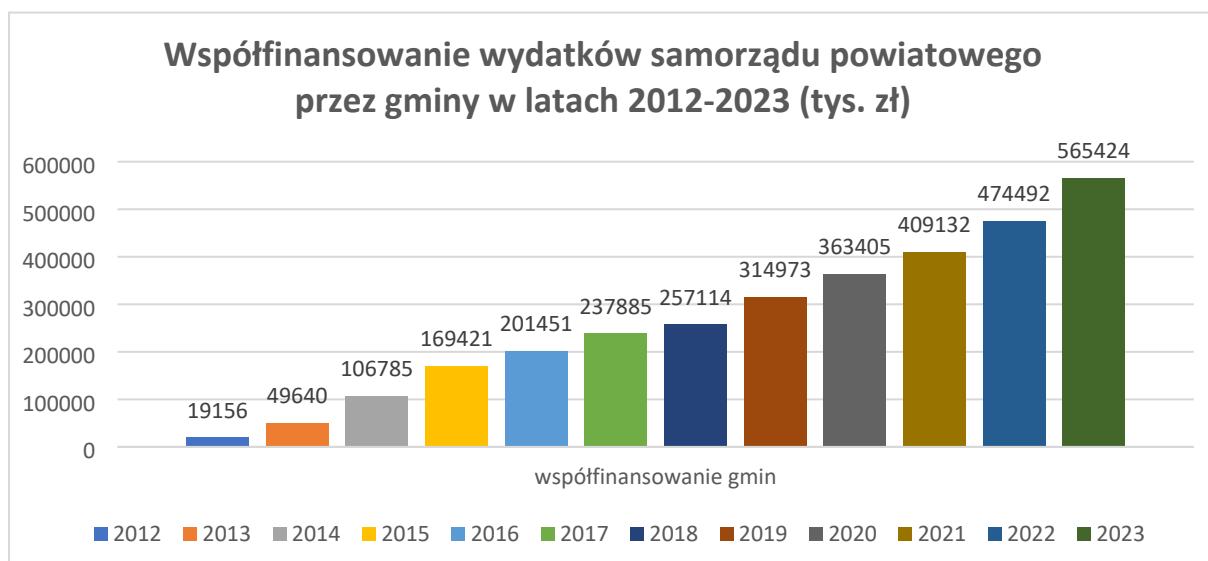
Warto także odnotować, że w 2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 3 130 dzieci ze zdiagnozowanym Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych FASD.

²⁾ Dane uzyskane na podstawie jednorazowego sprawozdania przesłanego przez urzędy marszałkowskie i urzędy wojewódzkie w 2023 r. Dane dotyczące liczby dzieci przysposobionych różnią się od danych Ministerstwa Sprawiedliwości z uwagi na odmienny sposób gromadzenia danych statystycznych.

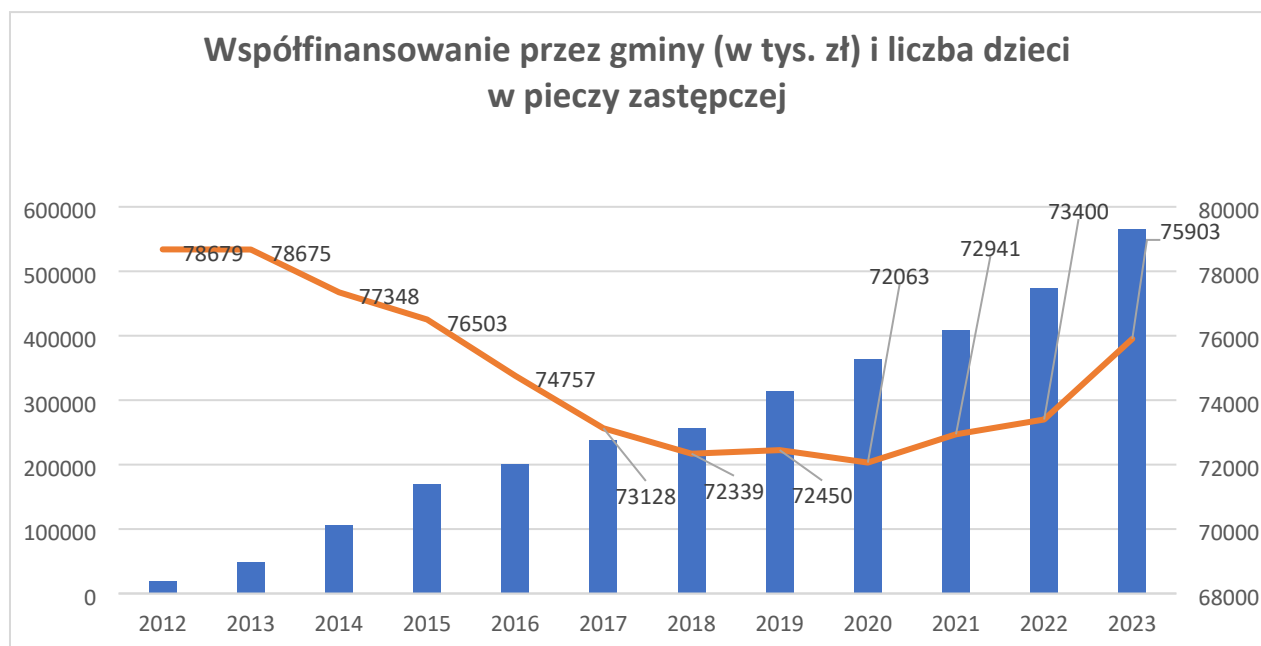
VII. Wydatki na realizację ustawy w 2023 r.

Z danych uzyskanych ze sprawozdań budżetowych składanych przez jednostki samorządu terytorialnego³⁾ wynika, że wydatki na realizację ustawy w 2023 r. wyniosły ogółem niemal 4,22 mld zł i były o 0,51 mld zł, tj. o 13,7% wyższe niż w 2022 r. Należy zwrócić uwagę nie tylko na rosnące wydatki samorządów na realizację zadań wynikających z ustawy, ale i na istotne zmiany w udziale poszczególnych rodzajów samorządu terytorialnego w tych wydatkach. W 2023 r. nastąpił dalszy wzrost wydatków samorządu gminnego wynikający z konieczności ponoszenia wyższych niż w 2022 r. kosztów współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej (10% kosztów w pierwszym roku pobytu dzieci w pieczy zastępczej i odpowiednio 30% i 50% kosztów, jeśli dziecko przebywa w pieczy zastępczej 2, 3 i więcej lat).

³⁾ Przedstawione wydatki dotyczą sumy wydatków wszystkich poziomów samorządu terytorialnego i w pewnym zakresie zawierają w sobie współfinansowanie przez samorząd gminny wydatków związanych z kosztami pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

W 2023 r. samorządy powiatowe otrzymały tym samym wsparcie w finansowaniu pieczy zastępczej od gmin na poziomie 23,8%. W 2022 r. udział ten wyniósł ok. 21,5%. Poniżej przedstawiono zestawienie wydatków gmin w porównaniu z liczbą dzieci w pieczy zastępczej ogółem.

W 2023 r. na realizację zadań wynikających z ustawy, z budżetów poszczególnych wojewodów wydatkowano środki w kwocie 67,3 mln zł (w 2022 r. – 207,7 mln)⁴⁾, z tego:

- 57,5 mln zł na funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych,
- 7,3 mln zł na finansowanie pobytu dzieci cudzoziemców w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- 2,5 mln zł na finansowanie pobytu dzieci cudzoziemskich w rodzinnej pieczy zastępczej.

Jednocześnie na *Rządowy Program Asystent rodziny na rok 2023* wydatkowano ze środków Funduszu Pracy 28,8 mln zł. Z kolei na realizację *Rządowego programu wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej w 2023 r.* wydatkowano ze środków Funduszu Pracy 36,6 mln zł (wydatki według stanu na koniec 2023 roku, nie uwzględniają zwrotów dokonanych w 2024 roku).

VIII. Podsumowanie

1. W 2023 r. zatrudnionych było prawie 3,7 tys. asystentów rodziny. Ich zatrudnienie zwiększyło się w stosunku do 2022 r. Z usług asystentów rodziny w 2023 r. skorzystało ogółem 39 190 rodzin, w tym 11 098 rodzin zobowiązanych zostało przez sąd do współpracy z asystentem rodziny. W stosunku do 2022 r. oznacza to wzrost o 11% liczby rodzin, do których sąd skierował asystenta rodziny (w 2022 r. było to 10 034 rodzin).
2. Spośród 39 190 rodzin, z którymi asystenci rodziny prowadzili pracę w 2023 r., dla 14 153 rodzin (co stanowi 21% ogółu) współpraca ta zakończyła się w 2023 r., w tym w 5 812 przypadkach nastąpiło to w związku z osiągnięciem założonych celów (41% rodzin).

⁴⁾ Różnica w wydatkowaniu środków jest w głównej mierze następstwem przejścia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłat na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej świadczenia wychowawczego 500 + oraz dobry start od 1 czerwca 2022 r.

3. W 2023 r. funkcjonowało prawie 2 tys. gminnych placówek wsparcia dziennego, w tym ponad połowa to placówki niepubliczne. Liczba ta oznacza, że w stosunku do 2022 r. funkcjonowało o 68 placówek wsparcia dziennego mniej. W 2023 r. do gminnych placówek wsparcia dziennego uczęszczało 35 139 dzieci. Ponadto w 2023 r. działały 71 placówki wsparcia dziennego o charakterze ponadgminnym, w tym 35 z nich prowadzonych było przez podmiot inny niż samorząd powiatowy.
4. W 2023 r. funkcjonowały 54 rodziny wspierające. Z pomocy rodzin wspierających korzystało 57 rodzin.
5. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w 2023 r. wyniosła ogółem 75 903 dzieci, wobec 73 400 dzieci w 2022 r., co oznacza wzrost o 3,4%. Na koniec 2023 r. w pieczy zastępczej w ogólnej liczbie 75 903 wychowanków, 10 998 osób ukończyło 18. rok życia i kontynuowało naukę. Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że na dzień 31 grudnia 2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 64 905 dzieci poniżej 18. roku życia. Oznacza to, że aż 14,5% ogółu osób objętych pieczą zastępczą stanowiły osoby, które ukończyły 18. rok życia.
6. W 2023 r. odsetek dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w stosunku do populacji dzieci do 18. roku życia ogółem wyniósł – 0,93%. W roku 2022 był to wskaźnik 0,86%.
7. W 2023 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało ogółem 58 472 dzieci.
8. W 2023 r. nastąpił dalszy wzrost liczby rodzinnych domów dziecka jako formy sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej nad dziećmi. W 2022 r. funkcjonowało 787 rodzinnych domów dziecka, natomiast na koniec 2023 r. funkcjonowało ich 844, co stanowi wzrost o 7,2%. Rodzinne domy dziecka stanowią obecnie 2% w strukturze podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej.
9. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej na koniec 2023 r. wyniosła 1 839.
10. W 2023 r. w powiatach udzielono rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka 160 401 porad w ramach poradnictwa specjalistycznego. Oznacza to spadek o 0,6% w stosunku do 2022 r. (161 434 porad).
11. W roku sprawozdawczym 2023 przeszkolono 3 398 osób, tj. kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i zawodowej, do prowadzenia rodzinnych domów dziecka lub do prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Ponadto w roku 2023 przeszkolono dodatkowo 963 kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem(szkolenie fakultatywne).
12. W 2023 r. w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się liczba dzieci przebywających w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej, łącznie z instytucjami prowadzonymi przez marszałków (na dzień 31 grudnia 2023 r. w placówkach tych przebywało łącznie 17 431 dzieci, co w porównaniu z 2022 r. oznacza, że przebywało w nich o 635 dzieci więcej). Przeciętna liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych kształtuje się na poziomie 13 wychowanków.
13. W ogólnej liczbie dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej istotny udział mają dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Placówki te swoim charakterem zbliżone są do rodzinnych domów dziecka, które to z kolei, zgodnie z generalną klasyfikacją form i typów pieczy zastępczej, zakwalifikowane są do rodzinnych form pieczy zastępczej. Przyjmując, że powyższe dwie formy pieczy zastępczej można byłoby, ze względu na ich funkcjonalne i celowościowe podobieństwo, zakwalifikować łącznie do rodzinnych form pieczy zastępczej, to statystyka dotycząca liczby dzieci w podziale na rodzinne i instytucjonalne formy pieczy zastępczej kształtowałaby się w sposób odmienny. I tak przyjęcie powyższej zmiany w typologii skutkowałoby spadkiem liczby dzieci w instytucjonalnych formach z 17 431 dzieci

do 15 986 dzieci, a tym samym osiągnięcie wskaźnika deinstytucjonalizacji na poziomie 79,1%.

14. Należy zauważyć wzrost wydatków na zawodowe formy pieczy zastępczej, w tym wydatków na wynagrodzenia rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka. Konsekwencją tego zjawiska jest wzrost średniego miesięcznego kosztu utrzymania dziecka w pieczy zastępczej typu rodzinnego. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej wynosił w 2023 r. – 1 465 zł i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 9,2% (w 2022 r. 1 341 zł), przy czym w rodzinie zastępczej zawodowej i rodzinnym domu dziecka – 2 886 zł, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 5,2% (w 2022 r. 2 743 zł). Koszty te są jednak zdecydowanie niższe niż koszty pobytu dzieci w placówkach.
15. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej (bez regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych) wynosił w 2023 r. 7 458 zł, co oznacza wzrost o 889 zł w stosunku do 2022 r. Średni miesięczny koszt w regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych wynosi 9 253 zł, a w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych – 8 165 zł.
16. W 2023 r. wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej wyniosły 274 910 tys. zł i były o 57 411 tys. zł, tj. o 26,4% wyższe niż w 2022 r. Wkład poniesiony przez gminy stanowił 20% ogółu wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz na wynagrodzenia dla osób pełniących funkcję rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w 2023 r. (w 2022 r. – 23,8%).
17. W 2023 r. wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wzrosły. Wyniosły one 302 mln zł, co stanowi 19,4 % ogółu wydatków na wydatki bieżące poniesione na rzecz instytucjonalnej pieczy zastępczej. W 2022 r. wydatki gmin związane ze współfinansowaniem pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosły 243,5 mln zł, co stanowiło 18,8% ogółu wydatków poniesionych na rzecz instytucjonalnej pieczy zastępczej.
18. Liczba dzieci powyżej 18. roku życia, które opuściły pieczę zastępczą w 2023 r., wyniosła 6 314. Biorąc pod uwagę uśrednioną dla 2023 r. liczbę wychowanków w wieku 18–24 lata opuszczających pieczę zastępczą, przeciętna wartość wsparcia dla wychowanka z tytułu kontynuowania nauki wyniosła 5 664 zł rocznie, na usamodzielnienie – 6 004 zł, natomiast na zagospodarowanie – 2 559 zł.
19. W 2023 r. liczba przysposobionych dzieci wyniosła 2 482. W porównaniu do 2022 r. liczba ta zmniejszyła się o 281 przysposobień, co oznacza spadek o 10%.
20. Na koniec 2023 r. liczba dzieci oczekujących na adopcję wyniosła 2 147. W porównaniu ze stanem na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba ta zmniejszyła się o 78 dzieci (tj. ok 3,5%). Liczba kandydatów na rodziców adopcyjnych oczekujących na adopcję dziecka wynosiła natomiast 1 053 (małżonkowie wykazywani są tu łącznie jako 1 kandydat) i zmalała w stosunku do końca 2022 r. o 73 osoby (tj. o 6,5 %), przy czym małżonkowie, tak jak wskazano powyżej, liczeni są jako jeden kandydat.
21. W 2023 r. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej działając jako organ centralny Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego wydał 12 zgód na kontynuowanie procedury przysposobienia, w stosunku do 18 dzieci. Z tego: 1 sprawa dotyczyła łączenia rodzeństwa, 11 spraw odnosiło się natomiast do dzieci posiadających specyficzne potrzeby w tym medyczne, dla których adopcja związana ze zmianą miejsca zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie uznana została za najlepszą ze wszystkich

zastępczych form opieki nad dzieckiem. Krajami będącymi miejscem zwykłego pobytu kandydatów w tych sprawach były: Włochy (11 dzieci), USA (5 dzieci), Szwecja (2 dzieci).
22. W 2023 r. w postępowaniu międzynarodowym przysposobiono 10 dzieci.

Aneks

I. Rodziny zastępcze

Tab. 1. Liczba rodzin zastępczych z podziałem na poszczególne typy w latach 2005–2023

Lata	Rodziny spokrewnione z dzieckiem	Rodziny niezawodowe*	Zawodowe rodziny zastępcze**					Rodzinne domy dziecka	Ogółem
			ogółem	zawodowe	wielodzietne	specjalistyczne	o charakterze pogotowia rodzinnego		
2005	35 592	5 790	661	x	152	40	469	x	42 043
2006	36 394	6 054	885	x	318	59	508	x	43 333
2007	36 788	6 267	1 102	x	495	86	521	x	44 157
2008	36 880	6 326	1 323	x	661	115	547	x	44 529
2009	36 762	6 200	1 494	x	777	167	550	x	44 456
2010	36 673	6 242	1 684	x	902	208	574	x	44 599
2011	36 701	6 227	1 912	x	1 035	252	625	x	44 840
2012	25 836	12 162	1 843	1 036	x	264	543	228	40 069
2013	25 842	12 182	1 906	1 099	x	256	551	330	40 260
2014	25 071	11 711	2 024	1 215	x	251	558	395	39 201
2015	24 785	11 549	2 025	1 216	x	253	556	488	38 847
2016	24 459	11 395	2 071	1 292	x	245	534	534	38 459
2017	23 995	11 228	2 086	1 340	x	243	503	568	37 877
2018	23 544	10 969	2 126	1 408	x	246	472	613	37 252
2019	23 221	10 776	2 167	1 461	x	251	455	668	36 832
2020	23 290	10 689	2 157	1 473	x	248	436	702	36 838
2021	23 205	10 784	2 142	1 480	X	253	409	734	36 865
2022	22 887	10 738	2 098	1 467	x	238	393	787	36 510
2023	23 076	10 988	2 090	1475	x	246	369	844	36 998

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS na podstawie sprawozdań MPiPS-03 oraz sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2012-2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

* do 2011 r. rodziny niespokrewnione z dzieckiem.

** do 2011 r. zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze.

Tab. 2. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w latach 2005–2023

Lata	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych*	Liczba dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych**					Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka	Ogółem
			Ogółem	zawodowych	wielodzietnych	specjalistycznych	o charakterze pogotowia rodzinnego		
2005	46 261	9 219	3 865	x	711	77	3 077	x	59 345
2006	46 831	9 661	5 062	x	1 554	141	3 367	x	61 554
2007	48 488	10 198	6 313	x	2 397	203	3 713	x	64 999
2008	48 450	10 143	7 433	x	3 370	278	3 785	x	66 026
2009	48 111	9 852	8 013	x	4 018	387	3 608	x	65 976
2010	47 981	9 809	8 617	x	4 516	428	3 673	x	66 407
2011	47 907	9 763	9 301	x	5 079	533	3 689	x	66 971
2012	33 769	16 383	6 454	3 935	x	606	1 913	1 476	58 082
2013	33 306	16 431	6 727	4 035	x	583	2 109	2 106	58 570
2014	32 405	15 890	6 779	4 194	x	568	2 017	2 583	57 657
2015	31 951	15 486	6 371	4 064	x	549	1 758	3 178	56 986
2016	31 647	15 268	6 270	4 154	x	533	1 583	3 359	56 544
2017	30 816	14 838	6 355	4 272	x	528	1 555	3 712	55 721
2018	30 185	14 528	6 572	4 560	x	530	1 482	4 003	55 288
2019	29 868	14 287	6 262	4 240	X	447	1 575	4 102	55 458
2020	29 877	14 232	6 874	4 845	x	510	1 519	4 789	55 772
2021	30 092	14 397	7 006	4 990	x	525	1 491	5 161	56 656
2022	29 619	14 333	7 027	5 027	x	496	1 504	5 625	56 604
2023	30 038	14 775	7 364	5 280	x	506	1578	6295	58 472

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS na podstawie sprawozdań MPiPS-03 (liczba dzieci w ciągu roku) oraz sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2012-2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

* do 2011 r. rodziny niespokrewnione z dzieckiem.

** do 2011 r. zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze.

II. Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Tab. 1. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych z podziałem na poszczególne typy w latach 2005–2023

Lata	Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego	Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego	Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego	Placówki wielofunkcyjne	Placówki specjalistyczno-terapeutyczne	Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne	Interwencyjne ośrodki preadopcyjne	Ogółem*
2005	55	267	301	102	x	x	x	725
2006	52	263	283	129	x	x	x	727
2007	44	274	263	154	x	x	x	735
2008	37	279	259	166	x	x	x	741
2009	38	267	268	189	x	x	x	762
2010	35	282	277	177	x	x	x	771
2011	31	282	291	181	x	x	x	785
2012	123	267	515	x	13	1	1	816
2013	149	242	625	x	30	3	2	923
2014	166	238	712	x	45	6	2	1 020
2015	177	231	749	x	48	6	2	1 054
2016	189	255	776	x	55	8	3	1 109
2017	192	266	772	x	58	10	3	1 116
2018	205	254	800	x	58	10	3	1 138
2019	204	243	833	x	55	10	2	1 151
2020	201	230	899	x	54	10	2	1 206
2021	223	227	988	x	66	11	3	1 308
2022	251	215	1 006	x	68	11	3	1 320
2023	245	209	1 000	x	67	11	3	1 327

Źródło: Opracowanie własne MRiPS na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 oraz sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2012-2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

* dotyczy jednostek organizacyjnych – dane nie sumują się, ponieważ jedna jednostka organizacyjna może pełnić funkcje kilku placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Tab. 2. Liczba dzieci przebywających w poszczególnych typach placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych w latach 2005–2023

Lata	Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:					Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych	Liczba dzieci w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych
	typu interwencyjnego	typu rodzinnego	typu socjalizacyjnego	wielofunkcyjnych	specjalistyczno-terapeutycznych		
2005	4 157	2 252	16 527	7 736	x	x	x
2006	4 998	2 187	13 951	10 890	x	x	x
2007	4 619	2 261	12 505	12 234	x	x	x
2008	2 955	2 226	11 343	13 291	x	x	x
2009	2 628	2 242	11 106	13 736	x	x	x
2010	2 058	2 495	10 660	13 404	x	x	x
2011	1 819	2 524	10 787	13 003	x	x	x
2012	2 217	2 232	15 967	x	109	49	23
2013	1 927	2 030	15 626	x	366	115	41
2014	1 801	1 963	15 324	x	429	144	36
2015	1 576	1 885	15 387	x	444	182	43
2016	1 337	1 729	14 404	x	475	217	51
2017	1 145	1 669	13 779	x	511	247	57
2018	1 209	1 614	13 427	x	482	270	49
2019	1 272	1 537	13 361	x	479	309	34
2020	1 210	1 458	12 807	x	460	317	39
2021	1 171	1 488	12 796	x	462	316	52
2022	1357	1455	13081	x	501	346	57
2023	1570	1445	13442	x	562	346	52

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 (liczba dzieci w ciągu roku) oraz sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2012-2023 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).